

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І
ЖУРНАЛІСТИКИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТИЧНИХ
НАУК ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Спеціальність	Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
Освітня програма	Міжнародні відносини
Група	8.01.291.010.22.1

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: « Сучасні виклики міжнародним відносинам: проблема гібридної війни постмодерну»

Виконав: студент Антон КУЛІНІЧ

Керівник: к.політ.н., доц. Дмитро КОРОТКОВ

Рецензент: д. політ.н., доц. Василь БУСЛЕНКО

Харків – 2023 рік

РЕФЕРАТ

Об'єктом дослідження є гібридна війна в контексті сучасних міжнародних відносин. Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та інструменти ведення гібридних війн.

Мета роботи полягає в узагальненні та уточненні теоретичних положень в контексті систематизації поняття “гібридна війна”, а також її впливу на міжнародну політичну, економічну та культурну арену. У процесі дослідження були використані наступні методи: системний (гібридна війна аналізується як певна система конвенційних та не конвенційних воєнних практик, тактик ведення війни та її інструментів), емпіричний (спостереження, прогнозування), теоретичного пізнання (аналіз, синтез, абдукція, статистика).

Новизною роботи є конкретизація поняття гібридної війни, аналізу сучасних викликів постмодерну та їх вплив на міжнародні відносини.

Практична цінність висновків і рекомендацій. Послідовність реалізації розробленого автором інструментарію забезпечує комплексність, глибину дослідження та надає підстави для формування відповідних напрямів боротьби проти сучасних викликів для міжнародних відносин.

В результаті дослідження узагальнено теоретичні основи поняття гібридної війни, проведено аналіз інструментів гібридних конфліктів та їх впливу на міжнародні відносини, виявлені шляхи удосконалення системи запобігання та вирішення проблем гібридного характеру.

Магістерська дипломна робота: с. , рис. , табл. , джерел .

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ГІБРИДНА ВІЙНА, МІЖНАРОДНА АРЕНА, КІБЕРБЕЗПЕКА, ГІБРИДНИЙ ТЕРОРИЗМ, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, ПОСТМОДЕРН, ЯДЕРНИЙ ШАНТАЖ.

ABSTRACT

The object of the study is hybrid war in the context of modern international relations. The subject of the study is the theoretical and methodological principles and tools of conducting hybrid wars.

The purpose of the work is to generalize and clarify the theoretical provisions in the context of the systematization of the concept of "hybrid war", as well as its influence on the international political, economic and cultural arena. The following methods were used in the research process: systemic (hybrid war is analyzed as a certain system of conventional and non-conventional military practices, war tactics and its tools), empirical (observation, forecasting), theoretical knowledge (analysis, synthesis, abduction, statistics).

The novelty of the work is the specification of the concept of hybrid war, the analysis of modern postmodern challenges and their impact on international relations.

Practical value of conclusions and recommendations. The consistency of the implementation of the tools developed by the author ensures the complexity and depth of the research and provides grounds for the formation of appropriate directions of struggle against modern challenges for international relations.

As a result of the study, the theoretical foundations of the concept of hybrid war were summarized, the tools of hybrid conflicts and their impact on international relations were analyzed, ways of improving the system of preventing and solving problems of a hybrid nature were identified.

Master's diploma work: p. , fig. , tab. , sources .

KEYWORDS: HYBRID WAR, INTERNATIONAL ARENA, CYBER SECURITY, HYBRID TERRORISM, INTERNATIONAL RELATIONS, POSTMODERN, NUCLEAR BLACKMAIL.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	8
1.1. Сутність та зміст поняття гібридної війни	8
1.2. Головні інструменти введення гібридної війни постмодерну	14
Висновки до 1 розділу	
РОЗДІЛ 2. ГІБРИДНІ ВІЙНИ: ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ	22
2.1. Кіберпростір як основний інструмент впливу гібридних війн на міжнародні відносини	22
2.2. Механізми, способи та методи сучасної гібридної війни	34
Висновки до 2 розділу	
РОЗДІЛ 3. РОСІЙСЬКО - УКРАЇНСЬКА ГІБРИДНА ВІЙНА: РЕАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОСТІ	XX
3.1. Роль та місце російсько – українського конфлікту на трансформацію міжнародних відносин	XX
3.2. Ядерний шантаж як інструмент гібридної війни	XX
Висновки до 3 розділу	
ВИСНОВКИ	XX
Список використаних джерел	XX
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. Конфлікти – це беззаперечно найбільша катастрофа людства. Питання гібридної війни вже довгі роки є однією з найбільш актуальних, гострих та болючих проблем, які стоять перед нашою планетою в цілому і перед кожним її жителем окремо. Війна – один із найнебезпечніших викликів для людства від самого початку історії. У сучасних же умовах, враховуючи напружений темп життя та складні соціально-економічні умови гібридний конфлікт - це катаклізм, який стирає всі межі дозволеного у просторі не лише публічному, а й політичному, економічному та культурному. Уникнення або запобігання гібридній війні – це одна з найважливіших проблем сучасного світу.

Сучасний світ переживає період значних змін, які створюють нові виклики для міжнародних відносин. Одним з найважливіших викликів є проблема гібридної війни.

Гібридна війна - це конфлікт, який включає в себе широкий спектр заходів, як конвенційних, так і неконвенційних. Вона може включати в себе використання військової сили, але також і дипломатії, пропаганди, економічних санкцій, інформаційних операцій та інших засобів.

Гібридна війна є особливо складною для протидії, оскільки вона часто не має чітких кордонів і може бути важко відрізнити від звичайних політичних або економічних процесів. Це створює ризик того, що одна держава може завдати шкоди іншій без прямого застосування військової сили.

У останній час, особливо після початку повномасштабної війни Росії проти України, з'явилося багато публікацій з проблеми гібридної війни, що належать як окремим дослідникам (М. П. Требін [45], Дж. Хоффман [52; 53; 54] та ін.), так і дослідницьким структурам, як то Інститут вивчення війни (Institute for the Study of War [35]), проте ця проблема вимагає подальшого вивчення.

Гібридна війна стала все більш поширеною в постмодерному світі,

оскільки технологічні зміни та глобалізація зробили її більш доступною.

Деякі приклади гібридних війн включають:

Російська інтервенція в Україну у 2014 році, яка включала в себе використання військової сили, пропаганди та економічних санкцій.

Китайська інформаційна кампанія, спрямована на підрив довіри до уряду США.

Іранська кампанія з кібератак на США. Гібридна війна створює ряд викликів для міжнародних відносин. Вона може призвести до дестабілізації регіонів, підриву міжнародного порядку та навіть до війни. Крім того, вона може ускладнити співпрацю між державами, оскільки вони можуть не згоджуватися щодо того, хто є відповідальним за гібридні атаки.

Для того, щоб протистояти гібридній війні, держави повинні розробити нові стратегії та інструменти. Вони повинні також зміцнити співпрацю між собою, щоб краще відстежувати та протидіяти гібридним атакам.

Ось деякі заходи, які держави можуть вжити для протидії гібридній війні:

Розробка нових законів та правил для боротьби з гібридними атаками.

Створення нових центрів для моніторингу та аналізу гібридних загроз.

Підтримка міжнародної співпраці для боротьби з гібридними атаками.

Гібридна війна є серйозною загрозою для міжнародної безпеки. Держави повинні вжити заходів для протидії цій загрозі, щоб захистити себе та свій суверенітет.

Мета роботи полягає в узагальненні та уточненні теоретичних положень в контексті систематизації поняття “гібридна війна”, а також її впливу на міжнародну політичну, економічну та культурну арену.

Об’єктом дослідження є гібридна війна в контексті сучасних міжнародних відносин. Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та інструменти ведення гібридних війн.

завданнями дипломного проекту є:

розкрити сутність та зміст гібридної війни;

визначити основні інструменти ведення гібридних війн;
узагальнити причини виникнення гібридних війн у сучасному світі;
систематизувати та проаналізувати російсько-українську війну як
яскравий приклад гібридної війни;
розробити рекомендації щодо запобігання впливу інструментарію
гібридних війн.

У процесі дослідження були використані наступні методи: системний (гібридна війна аналізується як певна система конвенційних та не конвенційних воєнних практик, тактик ведення війни та її інструментів), емпіричний (спостереження, прогнозування), теоретичного пізнання (аналіз, синтез, абдукція, статистика).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПОНЯТТЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

1.1. Сутність та зміст поняття гібридної війни

Сам термін “гібридна війна” вперше побачив світ досить нещодавно, його вжив у своїй роботі американський військовослужбовець Роберт Воркер, де він описав цей термін як щось середнє між спеціальною і звичайною війною. Цей тип війни має характеристики як спеціальних, так і звичайних операцій і вимагає надзвичайної гнучкості в оперативному і тактичному переході між спеціальними і звичайними операціями” [58]. Виходячи з цього, концептуального доробку цей термін отримав трохи пізніше в праці Френка Хоффмана, а саме “Війна майбутнього: поява гібридної війни” [55]. Він зазначав, що термін "гібридна війна" стосується як організації війни, так і способу її ведення. Він підкреслює, що процес гібридної війни може включати звичайну війну або використання партизанської тактики, військ, терористичних актів, кримінального насильства і примусу.

Сама цей концептуальний доробок отримав широкого визнання і через декілька років МО США опублікувало посібник, що описує зміст, інструменти та протидію гібридним загрозам, які в свою чергу, окреслюють чітку межу в розумінні загрози з боку гібридних конфліктів, а головне те, що потрібно швидко реагувати і приймати рішення, щодо їх припинення. Визначення гібридних загроз в оборонній доктрині США було викликано розробкою і подальшим впровадженням нової тактики ведення війни російським Генеральним штабом.

Власне, не можна назвати цей термін однозначним. Його можна трактувати з різних сторін: одні вважають, що це поняття об'єктивно відображає реальну катастрофу сучасних військово-політичних відносин, інші стверджують, що поняття має певні можливості, які служать як засіб

інформаційного протистояння між противниками. Оцінюючи ці відмінності, слід зазначити, що в одному, що і в іншому, є один незаперечний факт. Це факт у тому, що немає чіткої дефініції воєн. Як би є саме позначення, але сенс залишається в тіні. Як було сказано Андісом Кудорсом, що - це конфлікт, який побудований на якихось внутрішніх або зовнішніх проблемах, і який несе в собі комбінативний тип ведення бою [19; 51].

Виходячи із змістовності гібридності в конфлікті, його також можна асоціювати з таким поняттям як “гібридний тероризм”. Ситуація, яка розпочалась в Україні, навіть задовго до 2014 року, можна повністю охарактеризувати як прояви гібридного тероризму, який охоплював в собі всі складові людського буття українців. До таких прикладів можна віднести:

- прояви інформаційної війни;
- дискримінація населення;
- пропаганда;
- диверсії;
- економічний тиск;
- створення незаконних угруповань на території України (ДНР, ЛНР, захоплення Криму, частини Запорізької області, Херсонської, Харківської, тощо).

Фактично, ще до 2014 року використовувалися лише економічні культурні та інформаційні інструменти ведення війни, щоб впливати на емоційне і психологічне становище в соціумі [41].

Кожна людина з часом починає в це вникати, ще гірше – вірити, і тому розносити це у всьому суспільстві. З часом у це починає вірити все більше і більше людей, починає зростати загальний нездоровий патріотизм, який у деяких випадках працює краще ніж якийсь вид бомби (рис. 1.1).

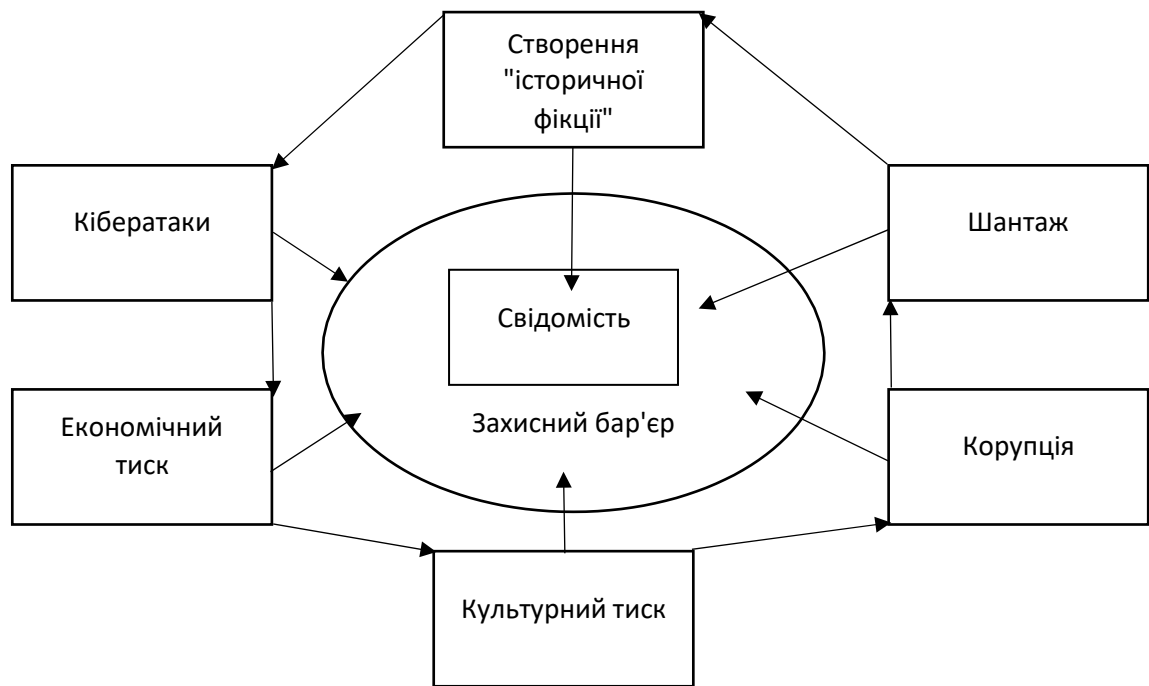

Рис.1.1. Система факторів впливу на свідомість громадян

Виходячи із рис.1.1 можна стверджувати, що комплекс факторів, які впливають на людську свідомість, які використовуються під час ведення гібридної війни являє собою цілісну систему, і лишень за наявності неї може ефективно виконувати свою задачу [34; 39].

З цього можна дійти невтішного висновку, що сама сутність гібридної війни впливає не ззовні, а зсередини самого суспільства, руйнуючи, змінюючи його моральний і духовний стан, змінює якісь матеріальні блага і цінності. Це дуже сильно впливає та дезорієнтує саму особистість, змушує її повірити в інші цінності, які нав'язуються самі собою агресором. На перший погляд, гібридна війна має лише хаотичний характер. Якщо так думати, то це подібно до звичайного гіпнозу – на перший погляд скороминущий, але насправді небезпечний і дуже тривалий процес. Ще можна додати, що немає принципової різниці між символічним і реальним насильством, гранатою або кулькою для гольфу, мишкою та автоматом. Оскільки немає різниці між символічним та фізичним насильством, то збройна відповідь на словесний випад легітимна.

Гібридна війна, власне, є цілеспрямованим конфліктом на найголовніший військовий ресурс – людини. Звідси слідує те, що можна розглядати декілька

концепцій, які побудовані на сутності цього поняття, що унаочнення в табл.1.1.

Таблиця 1.1
Підходи до визначення сутності гібридної війни

Концепція	Характеристика
1	2
Звичайна війна, мала та кібервійна	Стратегія, яка полягає у неконтрольованому перебігу війни зі застосуванням засобів війни, які не несуть в собі глобальних масштабів
Тероризм	Використання хімічної, біологічної, ядерної зброї для залякування і створення неконтрольованої ситуації в суспільстві і політичній системі країни
Війна “маневри атак та захисту”	Введення високомобільних бойових дій, які передбачають глибоку стратегію та швидкоплинність війни
Партизанська війна	З одного боку, це використання нових засобів і методів війни, а з іншого, ця концепція побудована на досвіді Другої світової війни
Асиметрична війна	Війна, яка ведеться на всіх фронтах, починаючи з суспільства, закінчуючи міжнародною ареною, а також вона має характер “відповіді”

Згідно з даними таблиці 1.1. можна зробити один із висновків, що сутність гібридної війни – це комплекс дій, що направлені на дестабілізацію всіх політичних, суспільних процесів всередині країни.

Існує кілька підходів до визначення ключових теоретичних аспектів гібридної війни. Один із підходів полягає в тому, щоб розглядати гібридну війну як асиметричний конфлікт. У цьому підході акцент робиться на тому, що гібридні війни часто ведуться слабшими сторонами, які використовують асиметричні методи, щоб компенсувати свою військову слабкість.

Інший підхід полягає в тому, щоб розглядати гібридну війну як конфлікт, який відбувається на кількох рівнях. У цьому підході акцент робиться на тому, що гібридні війни не обмежуються військовими діями, а також включають в себе інформаційні, економічні та політичні атаки.

Третій підхід полягає в тому, щоб розглядати гібридну війну як конфлікт, який характеризується використанням недержавних акторів. У цьому підході акцент робиться на тому, що гібридні війни часто ведуться недержавними акторами, такими як терористичні організації або приватні військові компанії.

Кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки. Асиметричний підхід добре пояснює, чому гібридні війни часто ведуться слабшими сторонами, але він не враховує інших аспектів гібридної війни, таких як її багаторівневність або використання недержавних акторів. Підхід, що розглядає гібридну війну як конфлікт, що відбувається на кількох рівнях, добре пояснює цей аспект гібридної війни, але він не враховує її асиметричний характер або використання недержавних акторів. Підхід, що розглядає гібридну війну як конфлікт, що характеризується використанням недержавних акторів, добре пояснює цей аспект гібридної війни, але він не враховує її багаторівневність або її асиметричний характер.

Головним змістом гібридної війни є те, що стираються всі кордони звичайної реальності, і тому, формуються принципово нові моральні, етичні, правові норми, які потребують нового визначення міжнародного права, права ведення війни тощо.

Війна втратила свій ефект відкритості та може проводитися поза увагою звичайного суспільства. В свою чергу, фізичне використання сил та засобів військового характеру, зазвичай проходять під грифом “миротворчої місії”, та, як правило є фінальною стадією конфлікту (хоча винятки завжди існують). Яскравим прикладом цього можна назвати анексію Криму, Донецької та Луганської області України в 2014 році, а також події, що відбуваються зараз, хоча і мають суттєві відмінності [43; 49].

Отже, гібридна війна є складним і багатограним явищем, яке становить серйозну загрозу для міжнародної безпеки. Для того, щоб протистояти цій загрозі, держави повинні розробити ефективні підходи до протидії гібридним загрозам. З погляду на сутність та зміст поняття гібридної війни недостатньо

лише традиційних методів боротьби, потрібно використовувати складний комплекс механізмів прийняття рішень. Гібридна війна включає в себе різноманітні інструменти, починаючи від військових дій і закінчуючи інформаційним впливом, створюючи унікальний синергетичний ефект, який змушує швидко адаптуватися. Це феномен сучасних міжнародних відносин, який визиває до уваги через свою неоднозначність та еволюцію в епоху постмодерну.

Гібридна війна охоплює військові операції, кібератаки, інформаційну війну, дезінформацію та інші неформальні методи впливу. Ключовою її рисою є використання інструментів з різних сфер, створюючи невизначеність та ускладнення протистояння.

Зміст гібридної війни розглядається в контексті взаємодії сучасних технологій, політичних процесів та соціокультурного впливу.

Інформаційні технології виявляються важливим елементом, що змінює баланс сил та розмежовує традиційні різновиди конфліктів. В заключенні, гібридна війна впливає на сучасні міжнародні відносини, ставлячи під сумнів традиційні підходи до безпеки та вимагаючи інноваційних стратегій для забезпечення стабільності та миру в умовах сучасного світу.

1.2. Головні інструменти введення гібридної війни постмодерну

Гібридна війна за своїм змістом і суттю відходить від звичайних засобів введення такого роду конфлікту, що супроводжується дуже широким спектром інструментів, які можуть застосовуватися. Починаючи від зброї масового ураження, закінчуючи статтями в засобах масової інформації. Все це беззаперечно є інструментарієм гібридної війни.

На відміну від гібридної війни, традиційні способи ведення війни повністю відрізняються. Починаючи від мети, а саме досягнення конкретних територіальних чи політичних змін, закінчуючи способами проведення даного

роду операцій, що показано у табл.1.2.

Таблиця 1.2

Порівняння традиційних та гібридних способів ведення війни

Традиційні чинники	Гібридні чинники
1	2
До конфронтуючих сторін можна віднести держави або ж військові союзи	Різні суб'єкти, навіть недержавні групи
Повністю відкриті бойові дії	Поєднання відкритих та закритих способів ведення війни
Конфронтація зазвичай відкрита	Конфронтація не визначена

Згідно табл.1. 2. можна стверджувати, що у гібридній війні використовуються різні інструменти, такі як інформаційна війна, економічний тиск, підривна діяльність та підтримка недержавних груп. Конфронтація може бути менш визначеною, а мета - досягнення впливу, дестабілізація обстановки або зміна політичних умов.

Гібридна війна може включати суб'єкти, такі як терористичні групи чи кібератаки, що робить конфлікт більш складним та менш передбачуваним. В цілому, розуміння сутності гібридної війни важливо для розвитку стратегій безпеки та співпраці на міжнародному рівні.

Таким чином, основна різниця між традиційною та гібридною війною полягає в тому, що гібридна війна не обмежується застосуванням збройних сил. Вона використовує широкий спектр інструментів, інформаційні, економічні та політичні. Це робить гібридну війну більш складною і небезпечною, ніж традиційну [1; 2; 6].

Інструментарій гібридної війни не можна назвати сучасним доробком. Історія війн різних віків та поколінь із використанням нетипової тактики та нерегулярних збройних формувань - є давнішими аналогами сучасної гібридної війни. Можна згадати військову історію персів чи війну у Афганістані. Їх сутність не зазнала змін, лише їх використання та адаптування до умов

сучасності мають більш системний характер.

Варто лише згадати “зелених чоловічків”, яких активно використовували військові Російської Федерації. Так звані “народи Донбасу”, які хотіли відвоювати свою незалежність, основою ударів яких були об’єкти, що забезпечували стабільність цивільного населення (такі як поліція і таке інше, але і також застосовувалися в збройних сутичках) [9]. Взагалі, “зелений чоловічок” це комплексний інструмент гібридної війни, який використовували Російська Федерація, оскільки його мета направлена на дестабілізацію системи управління, участь у війні (табл. 1.3.). Починаючи з 2022 року, також використовувався фрейм зеленого чоловічка, але вже в більш вираженій формі, через прив’язку до російської національності українського народу (хоча це навіть виглядає як абсурд).

Таблиця 1.3

Мета “зелених чоловічків”

Спосіб використання	Характеристика
Фізичний	Участь в конфліктах, хаос
Інформаційний	Героїзм, а також образ, який показує його легітимність
Віртуальний	Цей солдат боронить свою свободу, захищає та здійснює безпеку

Виходячи із табл.1.3, можна зробити висновок, що до одного із інструментів сучасної гібридної війни можна віднести схему створення так званого миротворця, людини, що приходять “ з миром, заради лишень свого миру”.

Напевно один із наймасовіших та комплексних інструментів гібридної війни є інформація, інформаційний простір. Інформація, для сучасного суспільства – це головна думка про те, чи інше, це засіб спілкування, засіб ведення бізнесу тощо. Тому більшість війн, які відбуваються зараз, проходять в інформаційному полі (табл.1.4.)

Таблиця 1.4

Засоби інформаційної війни

Напрямок, аспект	Характеристика
Спекуляція фактів	Перекручування інформації, намагання сплутати факти, видавання “фейків” за правду
Спекуляції історичним аспектом	Перепис історії за власним бажанням, створення рейкових подій, створення ілюзії історичної важливості тому чи іншому фактові
Лобіювання	Створення зовнішнього лобі, яке висвітлює позицію тієї чи іншої країни, впливає на політичні, економічні рішення інших авторів міжнародних відносин
Інформаційний тиск	Культурні та економічні підриви в середині країни

Неможливо не відмітити, що і ці засоби інформаційного, психологічного, економічного та політичного впливу використовували багато років тому. Але гібридність саме постмодернізму базується на тому, що використовуються принципово нові стратегії, особливо економічного прориву, а також активно використовується принцип роздроблення іміджу. Імідж країни є сукупністю уявлень, що склалися у свідомості міжнародної спільноти про цю країну. Імідж країни стає важливим фактором у визначенні її місця та ролі на міжнародній арені. Це поняття охоплює не лише зовнішній вигляд чи маркетинговий образ, але й загальний враження про країну, її цінності, культуру та політичні позиції. В даному рефераті розглянемо, як вплив іміджу визначає положення країни у світовій спільноті.

По-перше, імідж визначає міжнародні відносини. Позитивний образ країни може сприяти укладанню нових дипломатичних угод та альянсів, створювати сприятливий клімат для співпраці. З іншого боку, негативний імідж може призвести до відсутності довіри та конфліктів.

Друга важлива сфера — торгівля. Країни з позитивним іміджем мають перевагу у привабленні інвестицій та розширенні експортних можливостей.

Сильний імідж робить країну більш привабливою для іноземних підприємств та споживачів.

Третій аспект - туризм. Яскравий та позитивний імідж веде до збільшення туристичного потенціалу, що сприяє економіці країни та місцевому розвитку. Туристи не лише приносять прибуток, але й виконують роль культурних посередників.

Нарешті, імідж впливає на геополітичне положення. Країна з впізнаваним та поважаним обличчям може мати більший вплив у різних міжнародних організаціях та подіях. Позитивний імідж сприяє розумінню та підтримці країни у світовому співтоваристві. Саме позитивний імідж держави допомагає їй захистити власні інтереси не тільки в середині країни, але і в світі також (табл.1.5.). Лише позитивний імідж країни здатний організувати зовнішню підтримку, а тому і протидію внутрішнім конфліктам, оскільки імідж є важливим політичним, економічним, геополітичним фактором держави, яка страждає від агресора, а не навпаки.

Таблиця 1.5

Вплив іміджу на положення країни та її можливості протистояти
гібридній загрози

Аспект	Вплив іміджу
Міжнародні відносини	Успішна дипломатична політика, можливість створення альянсів або вступ у вже існуючі
Туризм	Створення зовнішньої привабливості

Закінчення таблиці 1.5

Міжнародна торгівля	Збільшення експорту та імпорту товарів, культурна та економічна привабливість
Геополітика	Визначає роль та статус актора на міжнародній арені

Виходячи із таблиці 1.5, можна зробити висновок, що позитивний імідж прямо впливає на можливість країни швидко реагувати, адаптуватися та запобігати гібридним війнам.

Важливо також відмітити й те, що до засобів інформаційних війн можна віднести декілька особливих видів, які передусім можна назвати унікальними (ті, які не може використати кожен і використовувати правильно) – це ядерний шантаж, шантаж енергоресурсами, створення квазітериторій, маніпулювання цим тощо. Дані види характерні тим, що це створює надзвичайний тиск не просто на саму державу, але і на міжнародне співтовариство в цілому [32].

Оскільки цивілізоване співтовариство звикло жити в світі, де все підпорядковується міжнародному праву, правам людини тощо. Але, після Другої світової війни можна спостерігати “розслаблення” співтовариства на цьому, і тому деякі держави, особливо Росія, використовує цей фактор, тому розуміє, що хоч існують формальні права і міжнародне право, але світові актори, та й взагалі держави не знають, як протидіяти таким діям; відсутня чітка стратегія відповіді, а тому і виникає дисонанс. Важливо зазначити, принцип дії ядерного шантажу один і той же, і головне те, що він має дуже сильний вплив на думки, оскільки вже існує прецедент застосування ядерної зброї і можна стверджувати, що ефект від цієї історичної пам’ятки має вплив і до сих пір, а тому дуже болючий для суспільства (рис.1.2.).

Формування засобів та інструментів гібридної війни, першочергово, направлений на людей, що можна спостерігати на безлічі прикладів та фактів в історії. Звідси випливає ще один, і напевно, один із найнебезпечніших і дестабілізуючих методів введення цієї війни – це хвилі міграції. Масований витік людей із однієї країни в інші, може спричинити колапс світової економіки і призвести до великої економічної кризи.

Оскільки, хвилі біженців – це некерований потік, який дуже важко спрогнозувати, стримати, забезпечити і головне, стабілізувати. Феномен міграційних хвиль як інструмент гібридної війни також впливає на зовнішній

світ, щоб той розпочав діяти в інтересах країни-агресора, такий вид лобіювання інтересів, але має вимушений характер, а не заохочувальний.

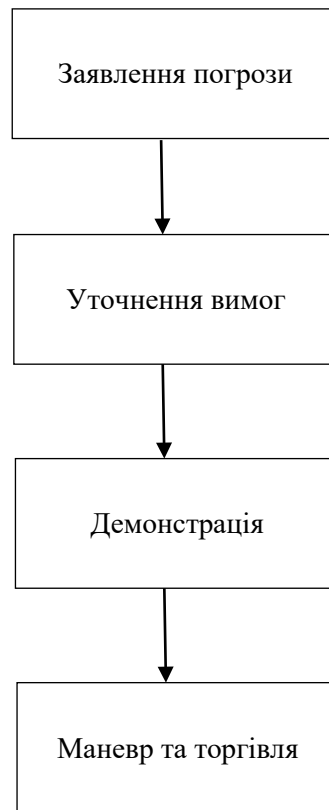

Рис.1.2. Механізм застосування ядерного шантажу

Рис.1.2 демонструє, що такий інструмент як ядерний шантаж, хоч і є складовою гібридної війни, але має власну структуру та власні механізми реалізації. Хоч міжнародне співтовариство і вразливо ставиться до застосування ядерної зброї, але потрібно чітко використовувати можливості цього інструменту.

Ці механізми можуть змінюватися залежно від конкретної ситуації та обставин, але вони вказують на загальний процес ядерного шантажу [17].

Висновки до 1 розділу

Таким чином, інструментарій гібридної війни не почав формуватися в

останні декілька десятків або ж сотень років. Його історичні засади склалися ще в давні часи, коли не існувало такої летальної зброї або ж протидія їй, не існувало Інтернету; не існувало такого поняття як інформаційний простір тощо. Методи ведення війни завжди залишаються майже однаковими, відмінність лише в тому, в який період часу людство розпочинає війну. Зараз, насамперед, най небезпечнішим інструментом гібридної війни є ядерний шантаж, який ставить людство на поріг тотального знищення, коли “не буде переможців, і переможених”.

РОЗДІЛ 2. ГІБРИДНІ ВІЙНИ: ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Кіберпростір як основний інструмент впливу гібридних війн
на міжнародні відносини

Гібридні війни, як і традиційна війна, така як Друга світова війна мають свої особливості; складові тощо. До основних складових гібридної війни можна віднести:

Військова складова: включає в себе військове вторгнення, застосування різного виду озброєння, тощо;

Економічна складова: включає в себе різного виду санкції, економічні блокади, зупинення торгівлі тощо;

Інформаційна складова: включає в себе активне використання пропаганди, дезінформації, кібератаки тощо;

Кіберскладова: включає в себе хакерські атаки на критично важливу інфраструктуру, кібератаки на банківську систему тощо [10; 11].

Хоч гібридні війни є і відносно новими явищами у 20-21 століттях, але вони вже набули значного поширення в світі, при чому в різних його куточках. До сучасних прикладів гібридних війн можна віднести:

Російсько - українська війна, яка почалась ще в далекому 2014 році. Її можна охарактеризувати як вторгнення “зелених чоловічків”, які під виглядом миротворців або ж корінних українців виборювали свою незалежність на теренах Донбасу (пропаганда Російської Федерації, нічого більшого);

Російсько - грузинська війна, яка розпочалась в 2008 році, і фактично йде і сьогодні. Ця війна розпочалась саме з сильних кібератак на інфраструктури Грузії, вторгнення російських формувань, а також і сьогодні включає в себе активну пропагандистську роботу;

Інформаційна війна між Китаєм та США. Непрямі протистояння за Тайвань і таке інше;

Іранська проблема, підтримка військових формувань в Іраку, Сирії та Ємену [4; 5; 13].

Ці приклади дозволяють зрозуміти, що гібридні війни розповсюджені в різних регіонах світу, але всі вони уособлюють одні цілі (рис.2.1)

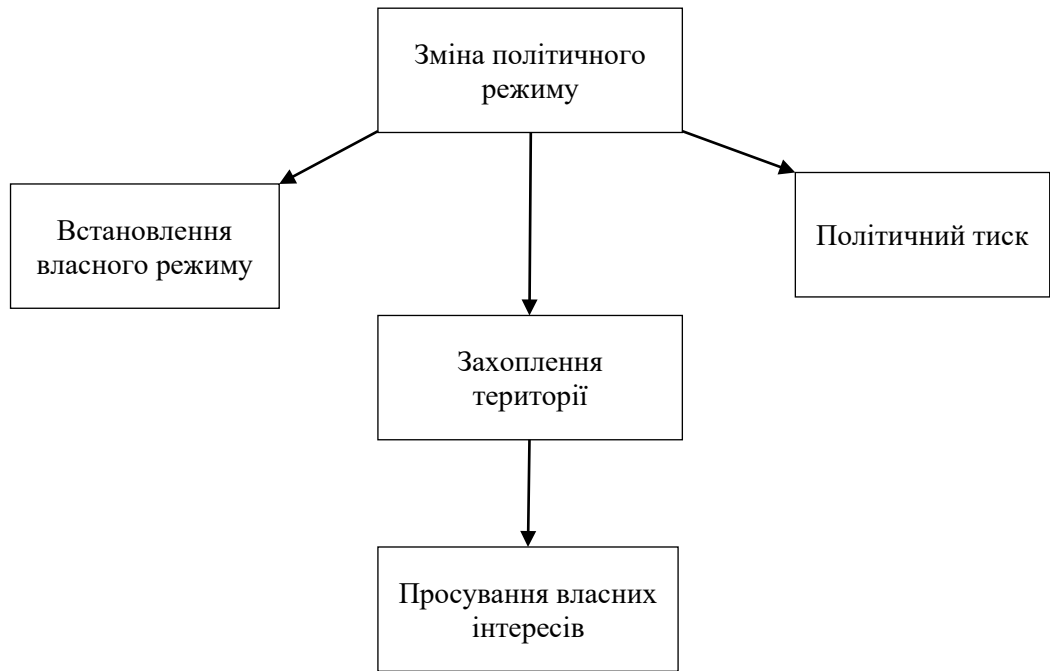

Рис.2.1.Цілі гібридних війн

Звідси слідує, що гібридна війна є дуже небезпечною для міжнародної системи безпеки в цілому. Складно ідентифікувати, важко протидіяти, проблематично адаптуватися, тому що в більшості свого використовуються не конвенційні засоби впливу.

Хоч ці 4 війни і уособлюють собою одні цілі, але кожна з них має власні особливості та різні причини та наслідки.

Російська - українська війна, яка розпочалась в 2014 році, включно до 2022 мала виключно уособлений характер і не мала широкого розповсюдження. Взагалі, як на мене, протистояння Російської Федерації та України розпочалися ще задовго до 2014 року, але вона включала в себе лише економічні та культурні аспекти. Починаючи з 2000 року, Росія почала активно роззброювати Україну, включаючи в це економічні важелі. Це викликало багато розмов, але завдяки активній корумпованій системі, які, можливо, також мала свій початок з Росії, на це не звертали уваги.

Взагалі, до подій 2022 року, а саме повного вторгнення Росії в Україну,

міжнародне товариство, а також деякі сили в Україні не визнавали події на Донбасі війною, а лише збройним конфліктом в середині країни, яку розпочали люди ДНР та ЛНР, які хочуть незалежності.

Все це було початком гібридної війни Росії в Україні; миротворці, “зелені чоловічки”; визволення народу Донбасу; страти в Одесі і багато чого ще, активно використовувалися Російською Федерацією в своїй пропаганді і підривали авторитет України [3; 12; 14].

До причин російської агресії, щодо України можна віднести багато факторів, оскільки вони являються дуже багатогранними. Але до основних причин можна віднести:

- Збільшення власної території родючими землями;

- Розширення свого впливу в Східній Європі;

- Підтримка сепаратистських рухів;

- Нарощування сил для боротьби проти Заходу.

Як на мене, Донецьк, Луганськ і особливо Крим повинні були стати відправною точкою для поширення впливу Росії і підготовки до боротьби проти Заходу, НАТО, оскільки в останній час, Північноатлантичний союз почав нарощувати власні сили [15; 24; 42].

Для більш детального аналізу особливостей потрібно розділити війну в Україні на два етапи: перший - починаючи з 2014 року по 2022 рік, другий - повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну. Детально хід проведення гібридної війни на першому етапі показано на рис.2.2.

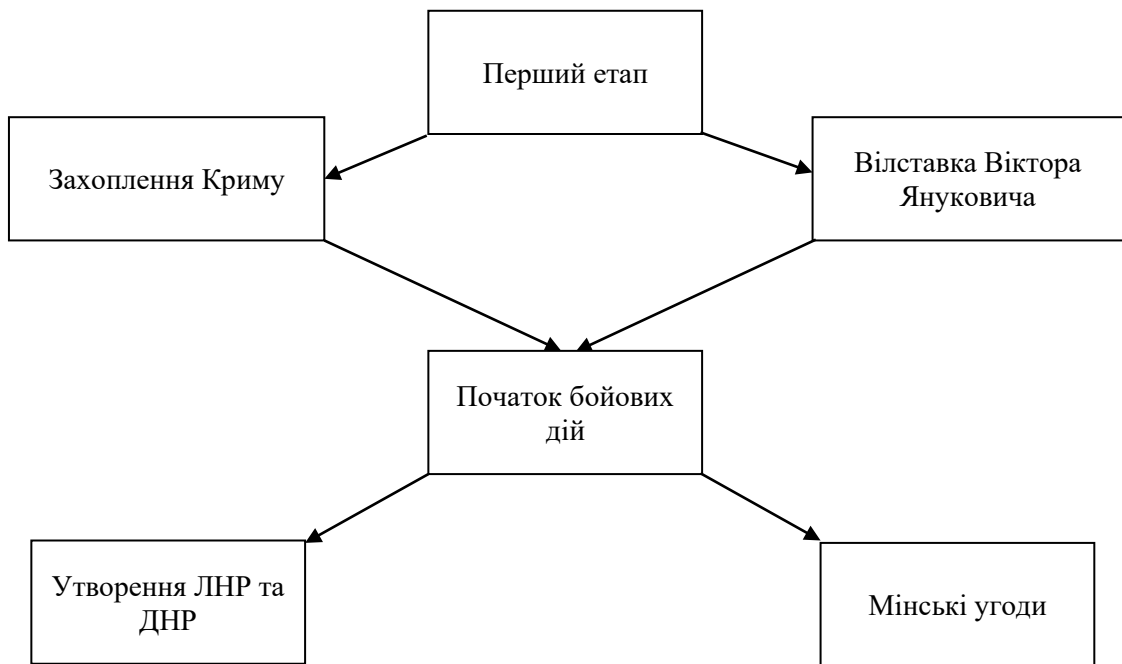

Рис.2.2 Хід дій на першому етапі російсько - української війни

Перший етап російсько - української гібридної війни проходив під кредом “миротворчих місій” та активної пропаганди. Особливо також можна відмітити Мінські угоди, які стали також одним із інструментів війни, оскільки, мали дуже важливий вплив на українську сторону, а також здійснювало тиск з боку міжнародного співтовариства.

Другий етап можна охарактеризувати як повний комплекс застосування всіх видів, механізмів та інструментів гібридної війни. Починаючи від вторгнення, пропаганди, закінчуючи ядерним шантажем (рис.2.3.). На сьогоднішній день, Російська Федерація продовжує війну в Україні. Вона застосовує абсолютно всі гібридні інструменти для досягнення своїх цілей в запобіганні інтеграції України з НАТО та ЄС.

Дії Росії в Україні, а саме утворення незаконних угруповань ДНР та ЛНР не було новаторською ідеєю, такий метод вони вже використовували у війні в Грузії в 2008 році, а саме в Абхазії та Південній Осетії. До причин цього конфлікту можна віднести [7; 36; 37; 48]:

Централізації влади;

Напруженість відносин Росії та Грузії.

Рис.2.3. Хід другого етапу гібридної війни Росії проти України

Беручи до уваги приклад з Іраном, то ця країна - терорист розповсюджує свій вплив на досить широкий спектр країн. Іран підтримує сепаратистські рухи в низці країн, такі як: Ірак, Ємен та Сирія, використовуючи фінансові можливості, зброю та підготовку спеціалістів (рис.2.4.)

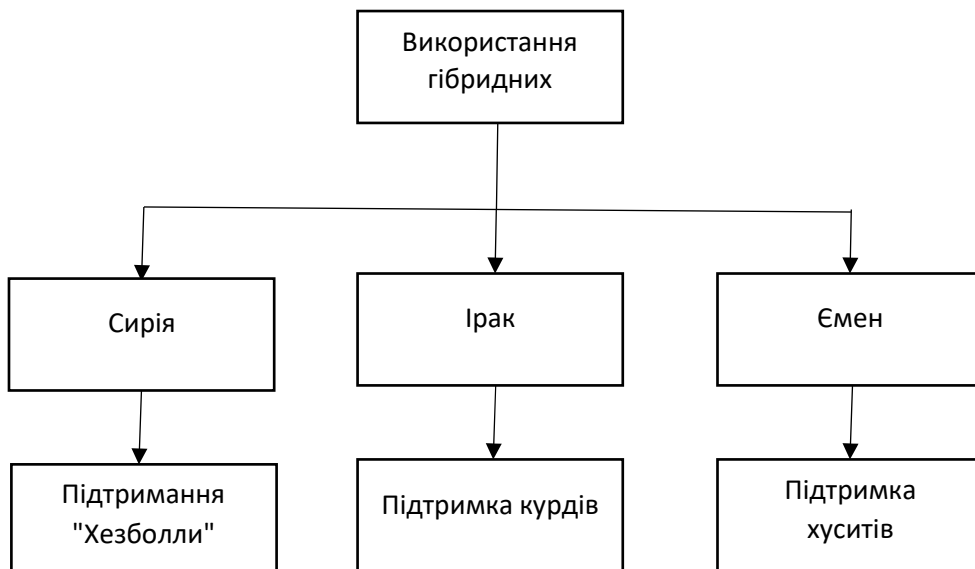

Рис.2.4.Аспекти гібридної війни Ірану

В більшості своєму прагне збільшити свій вплив до регіоні. Він планує створити зони свого впливу, підтримуючи тих, хто прагне більшої автономії.

Також, можна відмітити і те, що в такий спосіб вони показують свою боротьбу проти США.

Завдяки цьому, Іран, досягає своїх цілей, а саме:

Ситуація в регіоні ускладнюється;

Розвивається тероризм;

Збільшення конфронтації між Іраном і його супротивниками.

На сьогоднішній день Іран продовжує підтримку цих терористичних угруповань, що призводить до дестабілізації міжнародної системи безпеки. Китайська інформаційна війна проти США та інших країн є серйозною загрозою для міжнародної безпеки. Вона має ряд негативних наслідків, включаючи:

Зростання напруженості між Китаєм і іншими країнами. Інформаційна війна Китаю сприяє зростанню напруженості між Китаєм і його супротивниками. Це може призвести до конфлікту.

Поширення дезінформації та пропаганди. Китайська інформаційна війна сприяє поширенню дезінформації та пропаганди у світі. Це може підірвати довіру до ЗМІ та до урядових установ.

Дестабілізація ситуації в інших країнах. Китайська інформаційна війна може призвести до дестабілізації ситуації в інших країнах. Це може призвести до громадянських конфліктів або до загострення існуючих конфліктів.

Щоб протистояти китайській інформаційній війні, країни повинні:

Підвищувати рівень обізнаності про кібербезпеку. Громадяни та організації повинні бути обережні щодо інформації, яку вони отримують в Інтернеті.

Розвивати критичне мислення. Громадяни повинні навчитися аналізувати інформацію та розпізнавати дезінформацію.

Створювати стійкі до дезінформації ЗМІ. ЗМІ повинні бути професійними та об'єктивними у своїх повідомленнях.

Країни також повинні співпрацювати між собою, щоб протистояти

китайській інформаційній війні. Вони можуть обмінюватися інформацією, розробляти спільні стратегії та проводити спільні операції.

З розвитком технологій світ постійно змінюється. Сучасні технології дозволяють робити те, що раніше здавалося фантастикою. У цьому контексті виникає поняття "кіберпростір", який поєднує фізичний і віртуальний світи.

Кіберпростір став важливим інструментом у гібридних війнах, зокрема в російсько-українському конфлікті. Традиційні форми ведення війни відходять у минуле, і напруження тепер переміщується в кіберпростір.

У кіберпросторі змагаються світові політичні гравці, такі як США, Китай і Росія. Вони також залучають інші країни, які підтримують одну чи іншу сторону.

Кіберпростір - це складне поняття. Його межі нечіткі, і він включає в себе різні явища, такі як кібервійна, кіберзагрози, інформаційний простір і Інтернет. Ці поняття досить різні, але разом поєднанні між собою (табл.2.1)

Таблиця 2.1

Опис поняття кіберпростір

Поняття	Опис
Кіберпростір	Об'єднання віртуального та реального середовища, де інформація обмінюється, зберігається та обробляється за допомогою комп'ютерних систем та мереж
Кібервійна	Ведення війни у кіберпросторі, з використанням кіберзброї, атак на інформаційні системи та мережі для завдання шкоди чи отримання переваг
Кіберзагроза	Реальна або потенційна загроза для інформаційної безпеки, включаючи можливість кібератак та порушення конфіденційності, цілісності та доступності

Закінчення таблиці 2.1

Інформаційний простір	Область, де обмінюється та обробляється інформація, включаючи медіа, соціальні мережі та інші комунікаційні платформи
Інтернет	Глобальна мережа комп'ютерів, яка з'єднує мільярди пристроїв та слугує основою для багатьох кіберпросторових взаємодій

Саме ці поняття, на мою думку, визначають основні аспекти, яким можна описувати кіберпростір.

Кіберпростір будь-якої держави це система інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, які управляють роботою систем життєзабезпечення держави, ключових об'єктів інфраструктури, таких, як енергетика, фінансова та банківська системи, транспорт, мас-медіа [29; 32].

На думку автора дипломного проєкту, можна розглядати кіберпростір у вимірі поняття Інтернет, як безперервний потік інформації через будь - які електронні носії. В даному випадку, особлива небезпека використання кіберпростору у війні є його анархічність. Анархічність, яка за своєю природою руйнівна, але контрольована та направлена на конкретний механізм всередині країни, що робить її особливо небезпечною для стабільності будь - якого політичного, культурного, економічного та суспільного устрою.

Цей кіберпростір настільки великий, що держава фізично не встигає піддавати цензурі інформацію або ж своєчасно реагувати на неї. В тоталітарних країнах, таких як колись Радянський союз, а сьогодні Китай накладалася жорстка цензура на інформацію, в Китаї забороняються цілі соціальні мережі, але все одно, повністю убезпечити кіберпростір не може ніяка країна.

Із за своїх масштабів та можливостей кіберпростір став міжнародною ареною різного роду конфліктів та війн. На даний момент, можна чітко стверджувати, хто в змозі створити та керувати інформацією, не лише у себе в країні, але і профанувати її на міжнародне поле, та країна і буде, якщо не світовим гегемоном, то регіональним.

Повертаючись до викликів гібридних війн, а саме використання кіберпростору у ланцюгу з поєднання інформаційної війни, то з'являється, найсучасніша загроза для людства – кібервійна. Сутність терміну кібервійна лежить в основі цілої системи кібератак, які спрямовані на дестабілізацію інформаційних ресурсів, суспільних меседжів і таке інше, що мають на меті покращення свого статусу за рахунок “політико- економічного вибуху” всередині іншої країни. Відмінність від традиційної війни, навіть гібридного типу полягає лише в тому, що територія таких дій виступає весь кіберпростір іншої країни; всі соціальні мережі, меседжі і таке інше. Засоби, які виступають в ролі зброї це всі наявні гаджети, банкові системи і багато іншого. Таким чином, кібервійна є один із етапів збройного конфлікту, але із за своєї специфіки направлена прямо на злому волі народу та впливу на швидкість і точність прийняття політичних рішень.

Виклики гібридної війни в кіберпросторі, із застосуванням кібер інструментів породжуються низку рис та особливостей, що наведені в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Особливості кібервійни

Особливість	Характеристика
Ідентифікація	Відсутність можливості ідентифікувати суб'єкта кібератаки, оскільки відсутня можливість доказів причетності
Відсутність фізичних руйнувань	Руйнування відбуваються в економічних системах та настроях суспільства, що може або ж спричиняє ефект доміно
Скритність	Засоби, які застосовуються в кібервійні, якщо і знаходяться на самому видному місці - не помітні для сприйняття реального чи неіснуючого, простіше кажучи, неможливо відразу ідентифікувати правду від фейку або і взагалі знайти джерело кібератаки

Закінчення таблиці 2.2

Швидкість	Час, який потрібно щоб запобігти або нейтралізувати кібератаку жакливо малий, що говорить про те, якщо державні органи протидії знають про кібератаку, не завжди можуть або ж встигають їй протидіяти
Технічні можливості	Якщо звичайна зброя має обмеження в радіусі нанесення руйнувань, відстані запуску ракети чи снаряду, кібератакі не потрібна відстань та обмеження - будь - яка точка світу та масштабність неможливо передбачити

Важливо також відмітити те, що так само важко протидія кібератакам, так і сказати, що фаза кібервійни завершена, система стабільна. Крім того, кібервійна може відбуватися як в мирний час, без оголошення стану війни, так і в воєнний - відсутні абсолютно всі рамки можливостей.

Гібридна війна викликає суттєві труднощі у міжнародних відносинах, використовуючи різноманітні методи впливу, такі як військова сила, економічні санкції, пропаганда, дезінформація і кібератаки. Цей новий вид конфлікту характеризується нечіткою лінією фронту, розмитими цілями та складністю визначення переможця. Гібридні війни представляють серйозну загрозу міжнародній безпеці, зокрема можуть призводити до дестабілізації ситуації в різних країнах і регіонах.

Гібридні війни відрізняються від традиційних конфліктів та використовуються для різноманітних цілей. Їхні наслідки включають зростання напруженості між країнами, поширення дезінформації та пропаганди, а також дестабілізацію ситуації в різних регіонах. Для протидії гібридним війнам країни повинні підвищувати обізнаність громадян, розвивати критичне мислення та створювати стійкі до дезінформації ЗМІ. Міжнародна співпраця та розробка ефективних стратегій є ключовими для подолання цього виклику міжнародних відносин [18; 28; 38].

Отже, виклики гібридної війни, особливо, в кіберпросторі стають дедалі актуальними в наш час. З'являються такі поняття як кібервійна, що за своїми масштабами не поступаються традиційним війнам. Зокрема, інформаційні війни

в кіберпросторі виходять на новий шабель, використовуються майже в будь-якій політиці тієї чи іншої могутньої держави, задля досягнення своїх особливих інтересів на міжнародній арені. Сьогодення демонструє нам, що кібервійни поки що схожі більше на диверсійні засоби в кіберпросторі. Але, важливо відмітити те, що з розвитком технологій та людства кібервійни можуть вийти на абсолютно новий стратегічний рівень використання, де гібридна війна може застосовуватися як особлива психологічна атака. Тоді можливо, враховуючи специфіку кіберпростору та інформаційних технологій як зброї, доведеться відмежуватись від класичних уявлень про війну й розробляти якісно іншу термінологічну базу.

Підсумовуючи весь матеріал, що був викладений вище, можна проаналізувати основні механізми та методи ведення гібридних війн. Оскільки, інструментарій гібридних війн дуже широкий, і постійно доповнюється, то методи введення цього типу війн також постійно змінюється і має деякі відмінності, в залежності від регіону конфлікту.

2.2. Механізми, способи та методи сучасної гібридної війни

Механізм гібридної війни можна визначити як сукупність взаємопов'язаних факторів, які дозволяють державі або групі держав досягти своїх цілей за допомогою непрямих методів впливу. До механізмів гібридної війни можна віднести наступні:

Співпраця між державами та недержавними суб'єктами. Гібридна війна часто ведеться за допомогою співпраці між державами та недержавними суб'єктами, такими як приватні військові компанії, хакерські групи та праворадикальні організації.

Використання інформаційно-психологічних операцій. Інформаційно-психологічні операції (ІПСО) є одним з найважливіших інструментів гібридної війни, які спрямовані на формування громадської думки та дестабілізацію

політичної ситуації в країні-противнику.

Використання кіберзброї. Кіберзброя є потужним інструментом гібридної війни. Вона може використовуватися для здійснення кібератак на державні установи, підприємства та ЗМІ.

Використання економічних санкцій. Економічні санкції є одним з традиційних інструментів зовнішньої політики. Однак у гібридній війні вони можуть використовуватися для дестабілізації економіки країни- противника.

Використання дипломатичного тиску. Дипломатичний тиск є одним із найважливіших інструментів гібридної війни. Він спрямований на ослаблення політичного впливу країни-противника на міжнародній арені.

Гібридна війна ведеться за допомогою широкого спектру способів і методів (див. табл.2.3.)

З урахуванням особливостей гібридних війн, а саме, ведення інформаційно - психологічної війни, то до головних методів, які застосовуються в ній – це пропаганда, створення фейків, провокації, дезінформування, тиск на психологію суспільства, диверсифікацію свідомості тощо. До найбільш поширеного можна віднести політичну, культурну пропаганду, мета якої полягає у внесенні в суспільство своїх ідей та переконань

Таблиця 2.3

Основні механізми ведення гібридної війни

Дезінформація	Вона спрямована на поширення неправдивої інформації, яка може підірвати довіру до уряду, суспільства та ЗМІ.
Пропаганда	Вона спрямована на формування позитивного образу країни-агресора та негативного образу країни-противника.
Кібератаки	Вони можуть використовуватися для крадіжки інформації, поширення дезінформації та дестабілізації роботи державних установ.

Закінчення таблиці 2.3

Фінансування політичних партій	Воно спрямоване на підтримку політичних сил, які сприяють інтересам країни-агресора.
Створення терористичних угруповань	Воно спрямоване на дестабілізацію ситуації в країні-противнику.

З урахуванням особливостей гібридних війн, а саме, ведення інформаційно-психологічної війни, то до головних методів, які застосовуються в ній – це пропаганда, створення фейків, провокації, дезінформування, тиск на психологію суспільства, диверсифікацію свідомості тощо. До найбільш поширеного можна віднести політичну, культурну пропаганду, мета якої полягає у внесенні в суспільство своїх ідей та переконань. До головних завдань пропаганди можна віднести:

- 1) збудження ненависті до ворога;
- 2) підтримка дружніх відносин із союзниками;
- 3) збереження добрих відносин з нейтральними країнами;
- 4) деморалізація супротивника;
- 5) історичні маніпуляції.

В свою чергу, прийоми реалізації пропаганди також мають свої відмінності і особливості, а саме:

- 1) формування "фейкової" жертви;
- 2) перекладання відповідальності;
- 3) приписування власних злочинів іншим;
- 4) ігнорування історичних фактів;
- 5) ранжування новин;
- 6) сегментація інформації [26].

Всі ці методи та механізми пропаганди мають структуру (рис.2.5), яка утворює цілісну систему, яка в свою чергу, є лише одним із небагатьох способів введення гібридних війн.

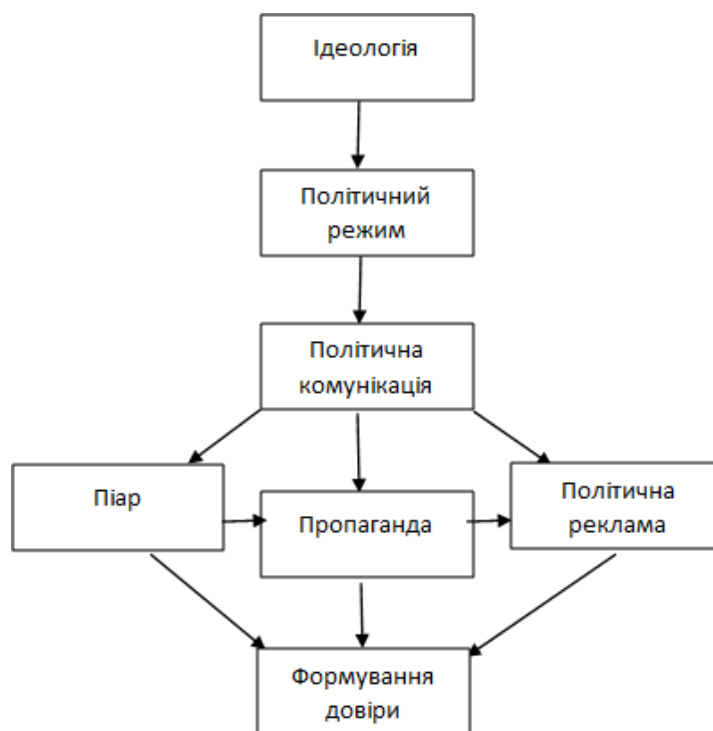

Рис.2.5. Структура пропаганди

Диверсифікація громадської думки ставить задачу подрібнення громадської думки, політичної стабільності держави на штучно створенні проблеми, і таким чином, відволікання від проблем та завдань, які є першочерговими до вирішення, як політичних, так і економічних та культурних. В свою чергу, існують декілька таких форм диверсифікації:

- 1) дестабілізація країни;
- 2) початок дезінформуючої кампанії проти правлячого уряду, зокрема, на міжнародному полі;
- 3) активізація “фейкових” або ж нерозумних судових процесів;
- 4) впровадження санкцій: внутрішніх та зовнішніх.

До вагомих методів, таких як пропаганда, також можна віднести і психологічний тиск. Першочергове його застосування – це звичайний шантаж, погрози, репресії, вбивства, диверсії, терористичні дії, створення фейкових відомостей, які можна використати в свою користь.

У більш широкому загалі - це використання телефонного та мережевого тероризму, до прикладу такі як, замінування місцевості, викрадення важливих

осіб держави, провокації влади і багато іншого (рис.2.6.).

Воєнні конфлікти завжди приносять трагедію та шкоду людям, руйнуючи не лише матеріальні цінності, але й завдаючи психічній сфері великий удар. Психологічний тиск, як ключовий елемент воєнного конфлікту, націлено на деморалізацію противника, ослаблення його стійкості та викликання помилок.

Психологічний тиск воєнного характеру має численні механізми та методи впливу. Зокрема, використання пропаганди визначається як один зі широко поширених способів. Це процес поширення інформації з метою формування певних думок та почуттів у громадян. Пропаганда може слугувати для дискредитації противника, створення страху та паніки, а також для підняття морального духу власних військ.

Ще одним розповсюдженим методом психологічного тиску є жорстокі вчинки проти мирного населення. Це включає в себе атаки на цивільні об'єкти, масові вбивства та інші злочини проти людяності. Ці заходи мають на меті створити атмосферу страху та безпомічності для змушення людей співпрацювати з ворогом.

Психологічний тиск може також застосовуватися за допомогою інформаційних технологій. Ворог може використовувати соціальні мережі для поширення дезінформації та маніпулювання громадською думкою. Також можливі кібератаки на інформаційні системи противника для розкриття конфіденційної інформації та паралізації роботи органів влади.

Психологічний тиск воєнних конфліктів супроводжується низкою негативних наслідків. Він може викликати деморалізацію, збільшення тривожності та паніки, а також сприяти розвитку посттравматичного стресового розладу з його супутніми симптомами, такими як кошмари, тривога, депресія та проблеми зі сном.

Всі зазначені вище методи ведення гібридної війни широко застосовуються у різних військових кампаніях, зокрема і в Україні. Крім того, важливо зауважити і те, що не лише буває поширення фейків, але і напівправди,

чим намагаються показати образ ворога та миротворця.

Рис.2.6. Технології тиску

З урахуванням викликів гібридної війни в кіберпросторі та аналізі методів введення даного типу воєн, то до ще одного специфічного механізму пропаганди, а значить, методу можна віднести роль мас-медіа. Засоби масової інформації утворюють так звану уявну реальність (як було сказано вище) – паралельну реальність (рис 2.7).

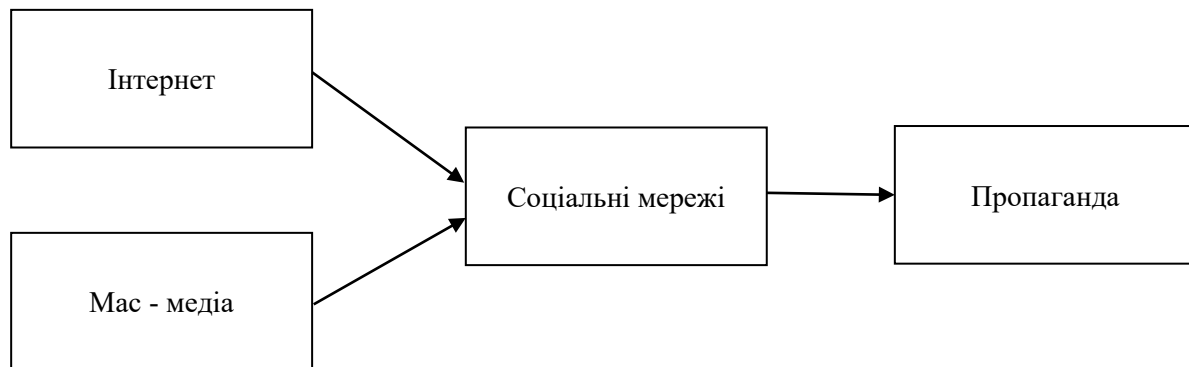

Рис.2.7. Робота Мас - медіа та Інтернет у гібридній війні

Саме мас-медіа переходять межу між реальним світом, думками, причинами та наслідками та уявним, що дає змогу створювати так звані фейкові проголошення або ж історичні події, які не мали місця і не мають в реальному світі. Для цього існує цілий спектр етапів застосування медіа для політики

введення гібридних війн.

Перший етап полягає у створенні закордонними засобами масової інформації, які мають гарні рейтинги громадської думки, яка відображає прагнення країни агресора на свою користь, що “не все так однозначно”; пропагування іншої культури, задля знецінення культури країни, які опинилась під гнітом агресора. Ті ж самі хакерські атаки направлені на повне знищення кібернетичної культури країни або ж запуск медіа вірусів, які всіма способами намагаються спотворити інформацію для всього світу про ті чи інші явища та дії уряду, чи окремих людей та нації в цілому.

Другий етап полягає вже у широкому “запуску медіа вірусів” в кіберпростір, задля того, щоб забезпечити негативний іміджевий поклик, що показує відсутність духовності, прискорення виникнення конфліктних ситуацій, знищення репутації; дестабілізація політичного та соціального життя населення, через терор; провокація зіткнень один з одним; і пропагування до соціального повстання і багато іншого. В соціальних мережах починають створюватися різні групи інтересів та постаті, які за допомогою різних закликів, постів, поширеннях намагаються агітувати індивідів до кооперації між собою, задля початку масованих заворушень (можливо Майдан).

Третій етап об’єднує в собі загальні можливості, які змогла організувати країна - агресор, задля того, щоб в інформаційному просторі військові дії отримали легітимізацію і визнання суспільством (спеціальна військова операція Росії в Україні, як приклад), створення образу миротворця (рис.2.8) [8; 16; 21; 23].

Якщо брати до уваги пропаганду, можна сказати, що в більшості своєму вона є ззовні країни і штучно створюється закордоном, але такий спосіб як фінансування політичних партій, які є голосом саме цієї пропаганди, але в середині країни.

Взагалі, фінансування політичних партій або ж політичних сил є доволі розповсюдженою практикою, оскільки, як на мене, це один із першочергових

етапів, який означає початок гібридної війни (так би мовити, підготовка ґрунту до основної течії пропаганди).

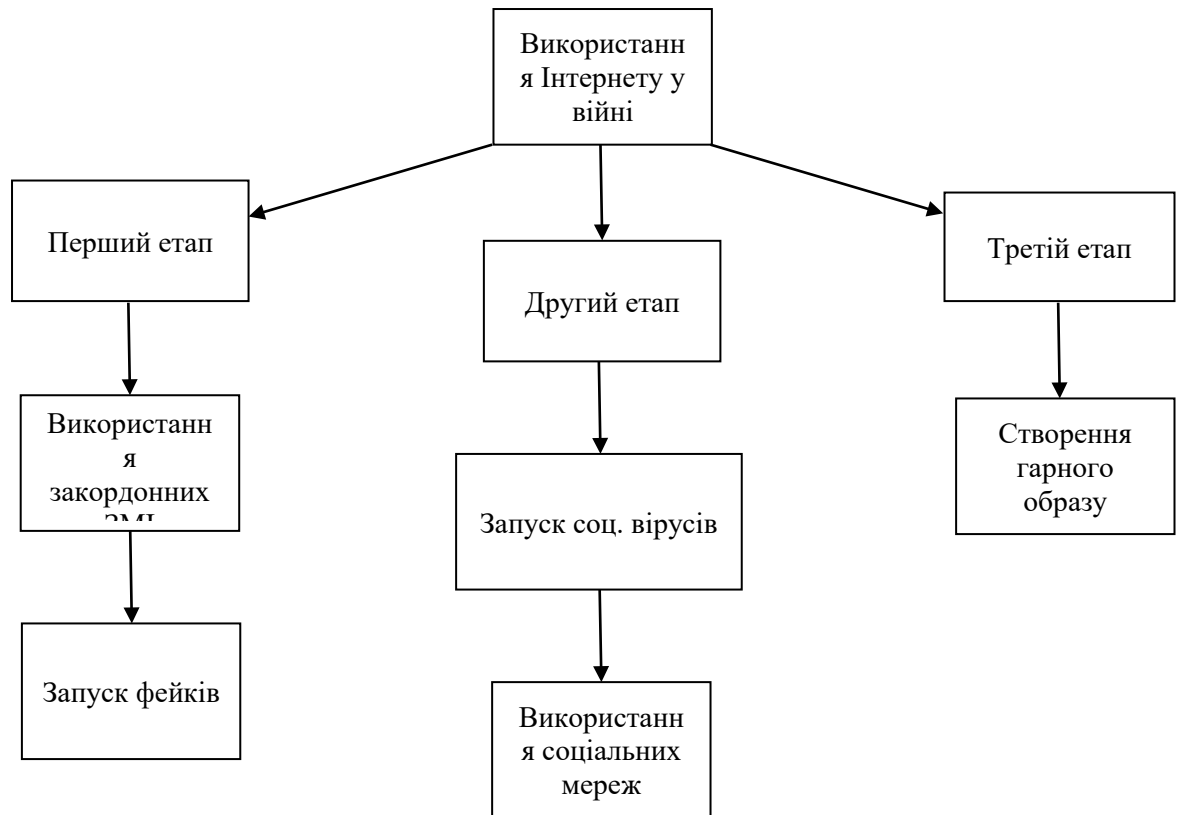

Рис.2.8. Використання мережі Інтернет у гібридній війні

Воно являє собою надання фінансування політичним силам, партіям або ж взагалі окремим діячам з боку недержавних акторів, іноземних держав або ж окремих груп, які повинні почати розхитувати внутрішньополітичну ситуацію в країні.

Таким чином, завдяки цьому методу досягаються такі цілі, як:

Просування певної політичної ідеї або ж ідеології. Тобто, третя сторона або ж організація може фінансувати політичний рух, який відповідає їх вимогам. Наприклад, фінансування партії Шарія або ж партії Медведчука, які на протязі багатьох років просували інтереси Російської Федерації в Україні і нав'язували її ідеологію (так звана "п'ята колона");

Знищення політичної партії або ж політичної сили. В такому випадку, третя сторона може надавати фінансування задля того, щоб знищити політичну

силу, яка так чи інакше не відповідає інтересам цієї сторони;

Дестабілізація політичної системи. В такому випадку, іноземна держава здійснює фінансову допомогу політичним силам, які мають екстремістські погляди.

Фінансування політичних партій це дуже серйозна проблема, оскільки навіть для служб безпеки і розвідки дуже складно відслідковувати та притягувати до відповідальності третю країну. Воно може призвести до зміни політичного ландшафту, дестабілізації політичної системи та навіть до громадянської війни.

Тому, фінансування політичних партій або ж сил може бути руйнівним для країни, в якій планується проведення політичного та економічного вторгнення. Лише за допомогою швидкої адаптації, а також спеціальних сил можливо запобігти порушення інтегретету національної та міжнародної системи.

Отже, в нашому сучасному світі існує дуже багато механізмів, способів та методів ведення гібридних війн, зокрема воєнних і невоєнних способів, проти більшості яких ще не існує чіткої стратегії протидій. До невоєнних способів ведення гібридної війни можна віднести вплив медіа. Розвиток технологій збільшує можливості інформаційних війн, інформаційних викликів в кіберпросторі для кожної країни. В даному випадку, інформаційний тиск наносить значну шкоду для політичної, культурної та економічної системи країни. Ці механізми, способи та методи часто використовуються в комплексі для досягнення комплексних цілей.

Важливо відзначити, що гібридна війна є гнучким інструментом, який може бути адаптований до конкретних обставин. Вона може бути використана для досягнення широкого спектру цілей, включаючи зміну політичного режиму, дестабілізацію ситуації в регіоні та просування власних інтересів.

Враховуючи все вище сказане, можна більш детально і глибоко розглянути таке явище як гібридна війна і чому саме цей вид конфлікту є одним

із найнебезпечніших явищ для розвитку міжнародних відносин. На основі даної інформації, а також використовуючи знання та методи з різних дисциплін можна застосувати інтердисциплінарний підхід до вивчення цієї проблеми. Цей підхід може бути особливо корисним для вивчення складних явищ, таких як гібридна війна.

За допомогою цього підходу можна застосовувати групування методів з різних дисциплін і за допомогою розглядати це явище з багатьох боків, наприклад:

За допомогою методів, які використовуються в політичних науках та кібербезпеки гібридну війну можна розглядати з точки зору використання сучасних кібертехнологій. Наприклад, як можна використовувати методи політичних наук для аналізу того, як гібридні війни використовують кібератаки для досягнення політичних цілей, а методи кібербезпеки для аналізу того, як ці атаки здійснюються.

За допомогою методів, що використовуються в теорії міжнародних відносин та психології гібридні війни можна розглядати з точки зору впливу на громадську думку та поведінку. Наприклад, як можна використовувати методи міжнародних відносин для аналізу того, як гібридні війни використовують пропаганду та дезінформацію для дестабілізації цільових країн, а методи психології для аналізу того, як ці методи впливають на людей.

За допомогою методів, які застосовуються при вивченні економіки та військової науки, гібридну загрозу можна розглядати з точки зору економічних показників і військових можливостей країни. Наприклад, як можна використовувати методи економіки для аналізу того, як гібридні війни впливають на торгівлю та інвестиції, а методи військової науки для аналізу того, як гібридні війни впливають на військові можливості країн.

Таким чином, інтердисциплінарний підхід допомагає досягти більш широкого розуміння складної природи гібридної війни, а також, на базі цього використовується в розробці ефективних стратегій протидії гібридним

загрозам.

Разом з тим, проаналізувавши всі методи, способи, інструменти можна стверджувати, що гібридні війни, в будь - якому регіоні світу становлять загрозу для країн, дипломатичних і взагалі міжнародних відносин [25; 46; 47].

Враховуючи пропаганду, втручання в політичні, економічні справи, військову конфронтацію, кібератаки і таке інше, то для міжнародних відносин наслідками цього можуть бути:

1. Зростання недовіри між країнами. Фактично можна отримати холодну війну, яка за своїми розмірами буде набагато більшою і ширшою ніж була колись між США та СРСР. Таким чином, гібридна війна може порушувати і до того нестійкий баланс в міжнародній системі безпеки, розшаровуючи його прямо з середини;

2. Недовіра між країнами, а також послаблення міжнародної системи безпеки приведе до послаблення міжнародного порядку, який склався після біполярної епохи. В свою чергу це може призвести до конкуренції країн, але в більшості своєму, в регресивному плані і тим самим ще більше порушить міжнародний порядок;

3. Повна зміна геополітики. Гібридні війни можуть повністю змінити або ж порушити баланс сил. Може статися неконтрольована хвиля демократизації, що буде сприяти приходу в більшості нових лідерів, які не є демократичними.

Таким чином, вплив гібридних війн на міжнародне співтовариство може призвести до масштабних змін за дуже короткий термін часу. Наприклад, держава, як головний актор міжнародних відносин може відійти на другий план, оскільки збільшиться вплив недержавних акторів міжнародних відносин. Тобто, почне різко зростати роль терористичних організацій, таких як, наприклад, Хезболла або ж ХАМАС або ж таких військових формувань як Вагнер та інші.

На даний момент, ХАМАС та Хезболла проводять дуже агресивну

політику, “ядерна угода США та Ірану” взагалі знаходиться у підвішеному положенні, тому Іран стрімко набирає обертів у військовому плані. Важливо також розуміти і те, що союзник США Ізраїль зараз знаходиться в дуже скрутному положенні, оскільки повністю оточений цими терористичними організаціям і якщо все вийде з під контролю ЦАХАЛу, то міжнародне відносини відразу почнуть свій рух до змін, оскільки положення США як світового гегемону буде поставлено під питання.

Також важливо відмітити і те, що відбудуться зміни в міжнародній системі безпеки. Після закінчення холодної війни, в світі встановилися відносини, які були профанові США і побудовані на капіталізмі, обміні робочою силою, капіталом і таке інше. Зміни в системі безпеки, включають в себе і зміни в економічній, культурній і політичних сферах. Піратство може отримати більш широкого охоплення, що може вплинути на торгівлю, кібератаки будуть направлені на знищення банківських систем і таке інше. Зараз вся системи міжнародних відносин побудована на балансі і якщо такі сили як терористична організація буде отримувати більшого розгаслу та могутності, ця система може почати руйнуватися.

Висновки до 2 розділу

Таким чином, ситуація, яка зараз складується в світі частково починає руйнувати ту міжнародну систему, яка була побудована після 1990 - хх років. В різних регіонах світу починають спалахувати гібридні конфлікти, які мають вплив на сусідні регіони і взагалі на міжнародне товариство також. З розвитком технологій інструменти гібридної війни розширили свої можливості, а тому арсенал використання способів та методів війни отримав більш широке забарвлення.

Інформаційний простір або ж кіберпростір набув важливого значення навіть для пересічного громадянина, а тому, будь - які проблеми, які не мають

фізичного уособлення ототожнюються також і з нематеріальним простором. Банківська система, оплата картою в магазинах і таке інше - все це стало для кожного громадянина невід'ємною частиною і тому будь - який вплив, який виводить його із зони комфорту, так чи інакше починає потрохи порушувати стабільність в країні.

В додаток до цього, постійні хакерські атаки, і в суспільстві починається стадія гніву, а також усвідомлення не захищеності, а тому ставиться під сумнів можливість влади забезпечити безпеку. Все це є ніщо іншим як прояви гібридної війни, яка ведеться третьою країною і діє на підсвідомість людей не витрачаючи військові засоби ураження.

РОЗДІЛ 3. РОСІЙСЬКО - УКРАЇНСЬКА ГІБРИДНА ВІЙНА: РЕАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОСТІ

3.1. Роль та місце російсько – українського конфлікту на трансформацію міжнародних відносин

Головною особливістю ведення російсько - української гібридної війни є те, що армія, а також політичне керівництво країни - агресора залучає до неї місцевих жителів України. Починаючи з 2014 року, війни на Донбасі та на півострові Крим, Росія залучає до ведення бойових дій проти армії України жителів цих територій у складі своїх військ і окремих підрозділів. При цьому формуючи партизанські загони із місцевих, повстанські, окремі військові формування задля “боротьби проти київського режиму”. Все це слугувало для того, щоб Російська Федерація маскувала війну проти України як народне повстання деяких областей, роблячи з себе головного миротворця на світовій арені. В свою чергу, формувалася картинка причини цього повстання - це постійні обстріли населення Донбасу «київським режимом», для придушення всіх намірів натак звану “незалежність республік”.

Також, до особливостей можна віднести повне заперечення країною - агресора повної або часткової участі у війні: “Нас там немає”. Всі рупори Кремля вказували на те, що Російська Федерація не є стороною конфлікту в Україні, оскільки там розпочалась громадянська війна, яка підтримується та фінансується Заходом, який в свою чергу підтримує Київський режим. В такому випадку, російська армія могла вільно маскуватися під начебто українців, які борються за свою свободу та незалежність. Не дивлячись на те, що навіть на початку 2014 року, Збройні Сили України знищили та/або затримували багато військовослужбовців, які мали російський паспорт, Російська Федерація все одно заперечувала свою причетність до участі в конфлікті. Тим самим, відбулися масові показові інформаційні “фейки”, щодо величі та стійкості військових, з таки названих ЛНР та ДНР, а також все більше

маскування своїх військових під жителів цих областей, зокрема, видача фальшивих паспортів.

Також, неможливо не відмітити і те, що Російська Федерація постійно створювала загрозу, як військову, так і інформаційну, концентруючи свою армію, а також всі можливості своєї пропаганди на те, що вона ось - ось розпочне широкомасштабне вторгнення в Україну. Таким чином, до кордонів постійно стягувалися постійні війська Росії, створювалися ударні угруповання; мобільні війська, накопичувалася техніка; ракетні війська були приведені в максимальну готовність. Починаючи з 2021 року, Збройні Сили Російської Федерації почали повномасштабне формування на всіх кордонах з Україною, зокрема, на території Криму, Білорусі і так далі.

Можна стверджувати, що в період 2014 – 2015 років, Російська Федерація вела так звану “розвідку боєм” для того, щоб знайти слабкі місця в українській обороні для нанесення останнього удару. На той час було важко про це стверджувати, оскільки час та настрої зовсім не відповідали цьому, але після 2022 року все змінилось, і зараз, про це можна сказати лишодне - це була довга та тривала гібридна компанія проти України [20; 26; 56].

Після довгого аналізу, пропаганди, накопичування, а також використання внутрішньої напруженості, удар і був завданий саме на Донбасі – найслабкіше місце на той час в Україні. Таким чином, саме така розвідка, застосована Росією, а саме:

- 1) пропаганда та підбурювання населення;
- 2) створення образу героя;
- 3) хибні думки та підтасовка фактів, історії;
- 4) створення образу важливості та незалежності так званих республік;
- 5) робота ідеологів та “підставних” осіб задля перманентного знерухомлення всіх спроб України показати правду або хоча б спробувати донести її.

Завдяки цьому Кремль здійснював свої дії з неймовірною легкістю. Використовувався дуже широкий набір номенклатури - починаючи відновітньої

зброї, якій не має аналогів в світі, до кібернетичних то нових військових тактик. Таким чином, з плином часу, досить поступово війна на Донбасі, півострові Крим почала зводитись до заморожування конфлікту, як же було в Придністров'ї, Південній Осетії та Абхазії.

Вся самовпевненість Володимира Путіна, а також верхівки влади в Кремлі, всі ці промови на конференціях, не прямі загрози, погрози застосування ядерної зброї - всі ці методи допомогли Росії на той час домогтися головного - залишити Україну "сам на сам" (рис.3.1). Таким чином, 2014 країна опинилася в досить скрутному положенні - відсутність змоги вести бойові дії; не готові війська; не готова економіка; відсутня чітка політика в визначенні війни війною як наслідок відсутність можливості розірвання дипломатичних відносин і спаплюження свого іміджу на міжнародній арені[22; 27; 57].

Рис.3.1.Перші прояви гібридизації війни Росії проти України

Не можна чітко сказати, що Україна мала неперевершений імідж на міжнародній арені до подій 2014 року, але саме після початку так званої АТО, більшість країн навіть не звертало увагу на події, що відбуваються в Україні.

Тим паче, Росія робила все можливе, використовуючи власні можливості,

щоб якомога голосніше та ширше розповсюджувати пропаганду про те, що українці воюють між собою і потрібно вводити миротворчі війська Російської Федерації, для того, щоб зупинити геноцид, що відбується на Донбасі. Хоч Росія і до подій 2014 року проводила свою політику про повернення території України в склад, але саме в ці роки почався перший етап російського вторгнення.

Враховуючи всі ці аспекти, після Мінських угод, Кремль починає використовувати нову тактику, а саме, так звану “обмеженого суверенітету” (рис.3.2). Системне використання кожної з цих моделей дозволяли Російській Федерації впливати на будь - який із існуючих просторів (починаючи, від геоекономічного, закінчуючи військово-стратегічним).

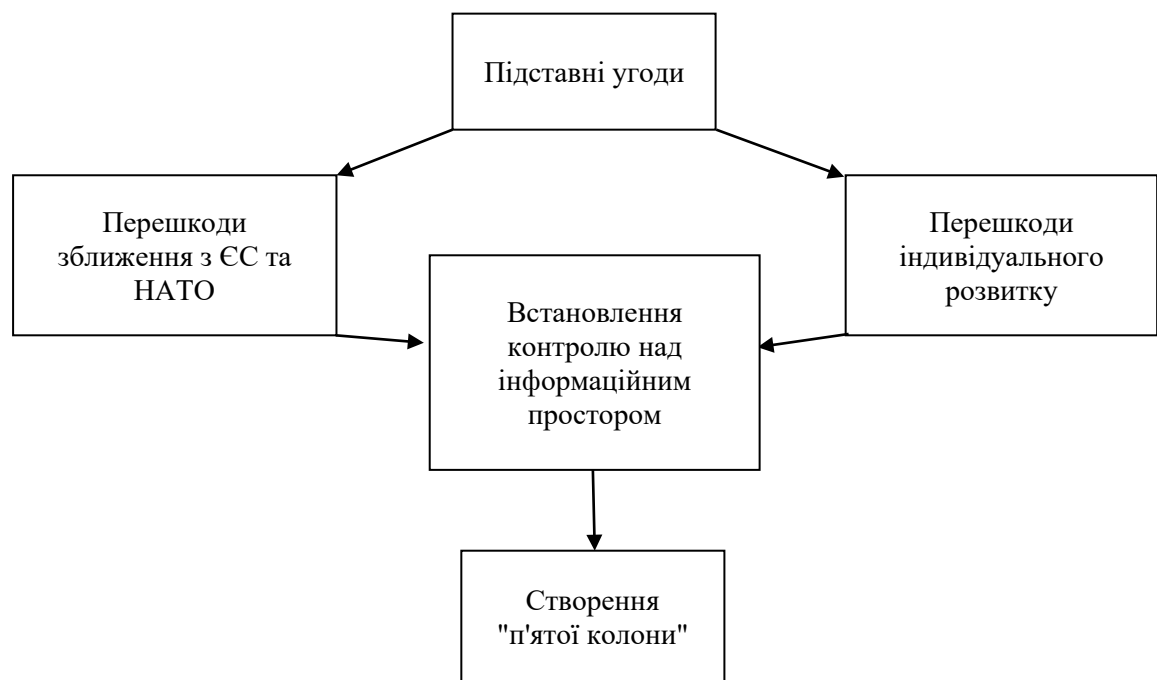

Рис.3.2. Одна із моделей ведення гібридної війни Росії проти України

Коли ситуація для Росії почала більш менш стабілізовано, накопичення ресурсів було закінчено, міжнародний простір, а також суспільство в середині країни було насичено пропагандою, 24 лютого 2022 Російська Федерація розпочинає повномасштабне вторгнення в Україну.

Це вторгнення неможна назвати неочікуваним і спонтанним. Таким

чином, очільник Кремля виконував відразу декілька задач, а саме, виправдання допомоги Донбасу, а також розширення НАТО на схід, боротьбу з неонацистськими формуваннями та боротьба з геноцидом “російськомовного населення”.

Після подій 24 лютого, по закінченню декількох днів Російська Федерація висуває чіткий ультиматум, який в свою чергу був адресований не лише українській стороні - це був свого роду дзвінок Заходу - повна демілітаризація, денацифікація, визнання всіх територій частиною Російської Федерації, нейтральний статус Україна, що фактично закриває дорогу до всіх організацій, особливо військових, без ядерний статус.

Після цього почався незупинний процес повної трансформації міжнародних відносин. Хоч Україна і відкинула всі ультиматуми і почала боротися, але міжнародне співтовариство показало те, що вони були не готові розпочинати боротьбу, навіть дипломатичну, і в черговий раз пішли на поступки.

Таким чином, міжнародні відносини, які базувались на рівності, міжнародному праві, принципах демократії і таке інше, починає поступово руйнуватися і все більше набувати анархічного характеру. Вся ця бездіяльність почала показувати слабкість, підводні камені міжнародної системи, що дало поштовх для Китаю та його більш жорстокої політики щодо Тайваню; поштовх для ХАМАС щодо Ізраїлю і багато інших прикладів показують, що цей процес - неминуче почав розповсюджуватися на всі регіони світу.

Другим кроком на шляху трансформації міжнародних відносин стало те, що Україна почала виборювати своє право на незалежність і давати відсіч російській навалі. Таким чином, багато країн, зокрема, США почали надавати Україні економічну та військову допомогу, але головним у всьому цьому стало те, що НАТО почало розширяти свою зону впливу та інтересів. Вступ Швеції та Фінляндії до Північноатлантичного союзу хоч ще незавершений, але в такому разі, альянс зможе повністю перехопити ініціативу у Російської Федерації, яка

намагалася запобігти цьому, розширивши свій вплив в Східній Європі.

Третім кроком можна вважати перевірку всього міжнародного співтовариства на витримку, а саме використання ядерного шантажу. Поразка біля Києва, втрата Харківської, Київської, Сумської області, повністю нерухомий фронт на інших ділянках; отримання Україною більш сучасного озброєння від партнерів; підриг Кримського мосту і багато іншого змушує Росію йти на останній крок і використати свій останній козир в цій війні - ядерну зброю. Починаючи з літа 2022 року, міжнародні дипломатичні, економічні відносини постійно знаходяться в стані боротьби зі своїми принципами та інтересами, оскільки не кожен і не відразу готовий “махнути рукою” і не звертати увагу на можливість застосування ядерної зброї. Як на мене, саме цей третій крок буде вирішальним для міжнародного співтовариства і його фінал буде означати новий вектор розвитку міжнародних відносин в період пост або ж навіть метамодерну [33].

Отже, російсько - українська гібридна війна відіграє одну із найважливіших ролей у трансформації сучасних міжнародних відносин. Війна в Україну показує, що міжнародна система безпеки більше не може адаптуватися під сучасні конфлікти, оскільки абсолютно вільно, кожен день Росія здійснює терористичні ракетні удари по інфраструктурі країни; здійснює кібератаки, використовує ядерний шантаж і таке інше.

Російсько - українська гібридна війна розмиває межу між війною та миром. Вона руйнує всі традиційні фундаменти війни, таким чином розмиваючи лінію між війною та миром, що ставить під сумнів способи адекватної відповіді. Ця війна також показує, хто справді є союзником, а хто хоче використовувати цю ситуацію в свою користь. Завершення цієї війни буде означати нову етап міжнародних відносин, які будуть здатні в більшій мірі адаптуватися під війни нового покоління.

3.2. Ядерний шантаж як інструмент гібридної війни

Ядерний шантаж або ж використання ядерної зброї - це те, що не може навіть уявити людина; це те, що навіть не може змодельовати найсучасніший комп'ютер. Ядерний шантаж Російської Федерації, який має свій початок ще до початку війни з Україною, але в ній досяг свого апогею, не виник на пустому місці. Ключова стратегія, яка постійно мала свій позитивний вплив для просування інтересів Росії - єдине, що залишилося у Кремля, те, що на їх думку допоможе їм зберегти своє місце як гегемону; це те, що є гарантією тиску на Захід і всі цивілізовані країни, щоб створювати хаос в світі, особливо в пострадянському просторі. Політика Заходу, що базувалась на стримуванні завжди програвала такому аргументу, як ядерна зброя, тому завжди була вимушена відступати і тим самим втрачати свої ключові позиції.

Події, які взяли свій початок в далекому 2014 році, захоплення Криму, захоплення Донбасу, Майдан в Україні і багато інших подій, що відбувалися по всьому світі, свідчили, що стара система безпеки зазнала поразки і виявилася не ефективною, оскільки перестали працювати ті механізми стримування, які повинні були забезпечувати міжнародну безпеку.

Після захоплення Автономної Республіки Крим, в ЗМІ дуже часто стали потрапляти новини, що можливо, Російська Федерація почала розміщувати ядерну зброю на території пів острова, хоч і за міжнародним правом територія Чорного моря є без ядерною зоною. Тим самим, Росія ще раз показували світу, що їй взагалі не хвилює міжнародне право і вона не збирається виконувати домовленості щодо розповсюдження ядерної зброї [30; 31].

Звідси слідує, що ядерний шантаж, який отримав своє розповсюдження через ЗМІ набув глобальних масштабів, а тому змушував США та їх союзників знову приймати свої рішення в їх користь, оскільки Путін розумів, що саме така стратегія завжди дуже болюче діє на них.

Можна стверджувати, що США ніколи не змушував Російську Федерацію

вдаватися до ядерного шантажу, особливо в контексті російсько-української війни, навпаки, постійно намагався і намагається не провокувати більшу ескалацію конфлікту. Але, замість того, щоб протидіяти ядерній загрозі, США/НАТО почали інтегрувати та виводити Росію на міжнародну арену, показуючи її, як світову державу, яка є однією з наймогутніших у всіх планах.

На підставі деяких фактів, можна побудувати теорію про те, що не існує якихось реальних причин використання ядерної зброї або ж її постійна загроза, скоріше за все, для Російської Федерації в філософському, психологічному сенсі це закладено як основна ідеологія їх політики - вони можуть все, вони непереможні, вони захищаються, вони миротворці, які лише закінчують війни. Це дуже добре вписується в так звану ідеологію “руського миру”, що за основу бере свій початок в тому, що російський громадянин або ж російськомовний, він належить лише до Росії; інших країн не існує; Росія хоче повернути своє і показати іншим народам, як добре бути частиною Російської Федерації. Таким чином, ядерний шантажабо ж ядерне протистояння, яке розпочалось ще за часів Хрущова, Карибської кризи, вже фактично є частиною психологічного стану, тобто, для них ядерна зброя - це панацея від будь - якої хвороби, це те, що демонструє, яка наддержава Росія, і тому вони намагаються завжди використовувати її, російсько - українська війна не є виключення в цьому (особливої уваги потрібно звернути до промови Путіна на Мюнхенській конференції, де він прямо наголошував, що: “НАТО - збирайте свої речі та відправляйтеся додому”). [40; 44]. Найцікавіше те, що Кремль завжди знаходить виправдання таким своїм діям, зокрема:

- 1) Україна хоче створити ядерну бомбу;
- 2) Україна хоче створити “брудну бомбу”;
- 3) Сполучені Штати Америки хочуть знищити Росію;
- 4) НАТО планує напасти на Росію.

Аналізуючи офіційні промови Кремля, і в загалом Путіна, можна стверджувати, що вони виправдовують використання ядерної бомби в Україні тим, що згідно їх закону в конституції, Росія захищає власні території, що як на

мене виглядає як повний абсурд і явищем малоймовірним. Такого роду заяви можуть означати лише одне - у Росії закінчуються ресурси, закінчуються аргументи, а що головне втрачається репутація, шана та страх, яким вони контролювали та профанували власні інтереси. Скоріше за все, така очевидна і вже пряма лінія ескалації до якої підводить Росії, з одного боку, і США з іншого боку, уособлена зовсім не документами 90 - хх років про стратегічний ядерний баланс тощо; не в протистоянні капіталізму і російського соціалізму; не в боротьбі ідеології або ж політичних сил, а конкретно в боротьбі психології елітарний груп Кремля, які по трохи втрачають свій імідж, із за чого відчують комплекс не повноцінності та приниженості, які розуміють, що втрата останнього вектору ідеологічної боротьби проти Заходу в середині своєї країни буде означати крах, а тому потрібно стати супротивником НАТО і гордо заявити про це [50; 59].

Співпраця Сполучених Штатів та Росії поступово почало руйнуватися, але не тому що, Захід дійсно виявився поганим або почав війну проти Росії, причин для порушення комунікації безліч. По - перше, прийшло розуміння, що офіційні речники і влада в Кремлі не є людьми, з якими можна домовлятися з позиції компромісу та блага не тільки для свого народу, але й людей в світі, а вони є дійсно людьми, які загрузли у власній пихатості, а тому стали більш закомплексованими та морально отrafoваними, що чітко просліджується в їх вірі повної безкарності за будь - які злочини, через наявність в них ядерної зброї та історичної спадщини СРСР.

Апогею своєї маразматичної політики по відношенню ядерного шантажу можна спостерігати впродовж повномасштабної війни Росії проти України. Все розпочалося з того, що Росія захопила Чорнобильську атомну електростанцію. Радіоактивний фон почав підніматися, із за розміщення військових частин і техніки, яка прямо впливає на ядерну загрозу.

Все це продовжилось постійними обстрілами крилатими та балістичними ракетами, які детонували поряд із Південноукраїнською атомною

електростанцією. Ядерний шантаж також продовжувався і на політичному полі. Заяви всіх офіційних осіб була направлена на те, що Україна ніколи не переможе, оскільки у Росії є ядерна зброя; Україна немає права відвойовувати свої території, оскільки це вже російські території, і будь - які намагання відразу активують конституційні закони Російської Федерації, щодо захисту своїх територій із застосуванням ядерної зброї.

Неможливо не відмітити те, що російська армія постійно обстрілює, навіть вже захопивши Запорізьку атомну електростанцію. Цим самим постійно тисне на політичне керівництво нашої країни та на міжнародне співтовариство, щоб і ми і вони капітулювали. Всіляка війна завжди має свої обмеження, але для Кремля таких обмежень не існує, тому вони завжди застосовують всі засоби у війні.

Ядерний шантаж Російської Федерації з початку її існування, особливо в період російсько-української війни, я вважаю, слід розуміти як звичайний блеф очільника Кремля, у якого більше нічого не залишилося; який розуміє, що його армія слабша за армію України, за армію НАТО, і саме тому, щоб не програти і не втратити своє місце або ж і життя вдається до такого засобу. На жаль, Україна опинилась в епіцентрі протистояння США та Росії, оскільки, вдаючись до теорії Хартленду, Україна - це центр, який, хто контролює, той контролює світ [60; 61; 62].

Отже, гібридні війни є дуже небезпечним явищем, що загрожує сучасним міжнародним відносинам і тому устрою, що вже існує багато років. Можна надати декілька рекомендацій, щодо боротьби проти цієї гібридної загрози:

- 1) Необхідність адаптації. Міжнародна система безпеки і національна система безпеки повинні адаптуватися до нових реалій, що несуть в собі гібридні війни, щоб ефективно відповідати на ці сучасні загрози;

- 2) Розробка цілого комплексу стратегій. Оскільки інструментарій гібридної війни дуже широкий потрібно розробляти систему стратегічних важелів, які будуть працювати в ідеальній синергії та доповнювати один

одного;

3) Підвищення рівня обізнаності громадян. Потрібно покращувати інформаційну політику в середині країни, щоб кожен громадянин був ознайомлений з різними методами та маніпуляціями, які несуть в собі гібридні війни;

4) Розвиток критичного мислення;

5) Покращувати співпраці між країнами;

6) Покращення системи балансу сил, зокрема, нової стратегії проти ядерного шантажу, щоб лишити такі країни як Росія та в майбутньому ймовіріше Іран їх головного джокеру.

Варто зазначити, що дослідження в даному напрямку можуть бути продовженні, оскільки це складний та багатогранний процес.

Висновки до 3 розділу

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі було розглянуто, проаналізовано та систематизовано поняття та сутність гібридної війни. Головним об'єктом аналізу був феномен гібридних війн: їх зміст, причини та особливості. У ході

дослідження поняття гібридної війни та її впливу на міжнародні відносини вдалося визначити теоретико-методичні засади, що лежать в основі цього явища. Розкривши сутність та зміст гібридної війни, було виявлено головні інструменти, які використовуються в рамках постмодерного контексту.

Аналіз гібридних воєн та їх особливостей підкреслив важливість кіберпростору як основного інструменту впливу. Розглянуто механізми, способи та методи, які використовуються в гібридних конфліктах, визначивши їхню динаміку та взаємозв'язок з сучасними викликами міжнародних відносин.

Було також запропоновано рекомендації щодо початку роботи над системою протидії інструментам гібридної війни, особливо в розрізі російсько-української війни. Правильно поставлені завдання, підвищення уваги до системи безпеки, і подальше вдосконалення стратегії дасть змогу більш якісніше створювати механізми стримування та спротиву гібридній агресії.

Сучасні міжнародні відносини стикаються з унікальними викликами, а серед них особливе місце займає проблема гібридної війни в умовах постмодерну. Гібридна війна представляє собою складний синтез різних видів конфлікту, включаючи не лише традиційні військові аспекти, але й елементи інформаційної війни, кіберзагроз та психологічного впливу на громадську думку.

У цьому контексті розуміння глибинних динамік цього явища є надзвичайно важливим. Постмодерний світ, орієнтований на різноманіття та швидкі зміни, створює умови для нового рівня викликів у геополітичному просторі. Гібридна війна стала інструментом влади, де силові методи поєднуються з інформаційною стратегією для досягнення політичних цілей.

Для міжнародної спільноти важливо визначити ефективні стратегії протидії цьому явищу. Це передбачає спільні зусилля в галузі кібербезпеки, зміцнення міжнародного співробітництва та розвиток механізмів

попередження конфліктів. Розробка нових правових та політичних інструментів також може виявитися необхідною для ефективного протистояння викликам гібридної війни.

Отже, розуміння та вирішення проблеми гібридної війни стає ключовим завданням для забезпечення стабільності та безпеки в умовах постмодерну.

Як прикладом гібридної війни було взято конфлікт, який розв'язала Росія проти України, ще з початку 2014 року, навіть раніше. Вся політична система Російської Федерації з самого початку розпаду Радянського Союзу була направлена на повернення геополітичного контролю над пострадянськими країнами.

Окрема увага приділена ядерному шантажу як інструменту гібридної війни, що підкреслює необхідність посилення міжнародних механізмів контролю та запобігання ядерним загрозам.

Було проаналізовано офіційні українські джерела та іноземні, в яких йдеться про особливості гібридних війн, та на основі них було сформульовано завдання, виконання яких може призвести до удосконалення понятійного апарату цього явища. Дослідження в цьому напрямку можуть бути продовжені.

Перспективи подальшого дослідження, на думку автора, полягають у більш детальному вивченні всіх нюансів та особливостей гібридних війн. Оскільки саме нюанси дають змогу більш якісно вивчити проблему та сформулювати декілька шляхів її вирішення, бо в таких важливих справах завжди важлива альтернативність та варіативність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрієвський Т. Г. Гібридна війна як специфічний тип гібридного конфлікту. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. 2019. Вип. 2 (12). С 5-14.
2. Арабаджиєв, Д. Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні. Гілея: науковий вісник. 2019. Вип. 146 (3). С. 12-15.
3. Арістова І.В. Органи публічної влади України в умовах розбудови інформаційного суспільства: методологія дослідження. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2019. Вип. 58. Том 1. С. 177-186.
4. Бірчак В., Рябенко С. Гібридні війни Росії: історія, яка повторюється. Збруч. 31.01.2019. URL: <https://zbruc.eu/node/86597?fbclid=IwAR2FxnMZRal07CDbiTlbNMbVOTb7mxgl0wbYLurcVH-LzEnEa1F78Dvqes> (дата звернення 08.11.2023)
5. Бондаренко О. Г., Бондаренко Я. О. Динаміка міжнародних конфліктів та роль стратегічних комунікацій у їх врегулюванні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 10. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1793> (дата звернення 09.11.2023)
6. Бровко О. Що насправді є гібридною війною? Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин: матер. міжнар. наук.-практ. Конф. м. Дніпро, 5-6 лист. 2021 р. С. 47-48.
7. Вегеш М. М. Геополітика в постатях і термінах : підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
8. Веселова Л. Ю. Особливості державної політики України у сфері забезпечення кібернетичної безпеки в умовах гібридної війни. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2019. № 2. С.

9. Гай-Нижник П. П., Залізник Л. Л., Краснодемська І. Й., Фігурний Ю. С., Чирков О. В., Чупрій Л. В. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики. Київ : МП “Леся”. 2016. 586 с.
10. Гбур З.В. Актуальні гібридні загрози економічній безпеці України. Інвестиції: 100 практика та досвід. 2018. № 7. С. 97–100
11. Гібридна війна: сутність, виклики та загрози : зб. матеріалів круглого столу. м. Київ, 8 липня 2021 р. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_28744724.pdf
12. Горбулін В.П. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД. 2017. 496 с.
13. Дерев’янка І. П. Гібридна війна як різновид асиметричних дій. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. Вип. 11. 2023. С 6- 16.
14. Єрмолаєв А. Нові реалії – нові сценарії. Донбас між сепаратією та реінтеграцією. Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна». URL: <http://newukraineinstitute.org/new/544> (дата звернення 06.11.2023)
15. Єнін М. Н. Гібридна війна як різновид соціально-політичних конфліктів: сутність, технології, домінуючі дискурси. Актуальні проблеми філософії та соціології. Одеса. 2019. Вип. 25. С. 102-112.
16. Закон України «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 07.11.2023)
17. Їжак О. Ядерне стримування і ядерний шантаж у політиці РФ. Національний інститут стратегічних досліджень. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/yaderne-strymuвання-i-yadernyy-shantazh-u-politytsi-rf>
18. Клименко П. М. Гібридна економіка, гібридна політика, гібридні війни: зв’язок та ознаки гібридності. Формування ринкових відносин в Україні. 2020. № 4. С. 16-24.

19. Комарчук О. О. Основні теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «гібридна війна». Ціннісний вимір політичної діяльності: збірник наукових праць/ редкол.: Ю. М. Бардачов, Ф. Г. Семенченко, Ю. В. Ватуля. Херсон. 2019. С. 50-53.

20. Коротков Д. С. «Гібридна» війна та її вплив на захист прав людини й демократичні цінності в Україні. Політикус. Одеса. 2017. Вип 1. С. 191-195.

21. Кравчук О. Ю. Загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Одеса. 2019. 20 с.

22. Кузь О. М. Доктрина гібридної війни у сучасній теорії міжнародних відносин. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 30-31 трав. 2019 р. : тези допов. Х.: ДІСА ПЛЮС, 2019. С. 234–235.

23. Кундеус О.М. Теоретичні аспекти гібридної війни РФ проти України. Регіональні студії. Ужгород, Видавничий дім «Гельветика». Вип. 20. 2020. С.120-124

24. Куроп'ятник О. Ескалація ядерного протистояння США та Росії у контексті російсько - української війни. Майдан закордонних справ. 2018. URL: https://mfaua.org/wp-content/uploads/2015/06/Research_escalation-of-US-Russia-nuclear-confrontation.pdf (дата звернення 08.11.2023)

25. Куц Г. М. Концептуалізація понять «національна безпека» і «державна безпека» у політико-правовому дискурсі. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки, збірник наукових праць. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2020. Вип. 1 (20). С. 139- 153.

26. Лапаєв Ю. Марк Войджер: «У нинішній російській гібридній війні немає нічого принципово нового». Тиждень.ua. 08.11.2018. URL:

<https://tyzhden.ua/worldvision-iaak-zabezpechyty-bezpeku-na-pidpriemstvi-tavdoma/fbclid=IwAR3QZ7mrL733mM1Z3uca>

27. Лебедева Ю. Гібридні війни Росії проти України 1917 – 1921 і 2014 - 2019 років та діяльність українських урядів щодо подолання наслідків агресії. Українознавство. 2019. № 2. С. 57-72. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/171753/175771>

28. Лисецький Ю., Старовойтенко О., Семенюк Ю., Павленко Д. Гібридні війни. Компоненти та особливості. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. Том 32 (71). № 5. 2021. С. 63-71

29. Любиченко О. Гібридна війна Росії проти України: інформаційний аспект. Наукові перспективи. 2022. Вип. № 9 (27). С. 139-147

30. Мануїлова К. Застосування ядерної зброї як запорука міжнародного миру та безпеки. Конгрес міжнародного та європейського права. Одеса : Фенікс, 2019. С. 90–92.

31. Мануїлова, К. В. Міжнародно-правовий режим нерозповсюдження ядерної зброї в сучасному міжнародному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.

32. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн/ за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика, Київ: НАДУ. 2019. 384с.

33. Ніколаєнко Н.О., Василевич Ю.В. Сучасні суспільно-політичні тенденції розвитку України в контексті російсько-української гібридної війни. Гілея: науковий вісник. 2019. Вип. 14. С.82-85.

34. Олексієнко С. Психологічні особливості формування образу ворога як складової гібридної війни Російської Федерації проти України. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологічні науки. 2019. № 2. С. 182-198

35. Офіційний сайт URL: <https://www.understandingwar.org/> (дата звернення 07.11.2023)

36. Патуссі, Т., Курандо, М. Зміцнення європейської безпеки : сучасні виклики, які створює ядерна зброя. Міжнародні та політичні дослідження. 2021. № 34. С. 89–106.
37. Парахонський Б. О. Дестабілізація Європи: гібридна війна РФ. Стратегічна панорама. 2021. № 1-2. С. 5-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Strp_2021_1-2_3 (дата звернення 10.11.2023)
38. Помаза - Пономаренко А. Л. Напрями та методологія формування національної безпеки в регіональних умовах. Публічне управління та митне адміністрування. 2015. № 2. С. 194–199.
39. Про стратегію інформації безпеки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0080525-21#Text> (дата звернення: 09.11.2023)
40. Радченко О. В., Радченко О. О. Джерелознавчий аналіз проблематики гібридних війн в сучасному дискурсному просторі України. Публічне урядування. 2022. Вип. 1 (29). С.116-124.
41. Російсько-українська війна (2014–2022): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та юридичні аспекти. Riga, Latvia. URL: <https://drive.google.com/file/d/1zqMTdPYLKEqNU2uZ> (дата звернення 09.11.2023)
42. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 262 с.
43. Сегеда С. П. Гібридна війна Росії проти України: історичний вимір . Наука і оборона. 2019. № 1. С. 31-35
44. Стратегія національної безпеки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 10.11.2023)
45. Требін М. П. Гібридна війна як нова українська реальність. Харків: “Політика”, 2014. 113 – 127.
46. Шарап С. О. Гібридна війна як геополітичний конфлікт. Наукові

записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. № С. 147-153.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_1_18 (дата звернення 10.11.2023)

47. Шевченко М. Конструювання абстрактно - логічної моделі воєнно-політичного конфлікту з урахуванням сучасних тенденцій міждержавного протиборства. International security in the frame of global challenges: collection of scientific works. Mykolas Romeris University. Vilnius, 2018. P. 455–461.

48. Шевченко М. М., Лепіхов А. В., Храпач Г .С. Теоретичні підходи та практична цінність прикладних досліджень міждержавної конфліктності в інтересах національної безпеки: британський досвід –уроки для України. Збірник наукових праць Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2022. № 1(74). С.12–21.

49. Шевченко М. М. Російсько-українська війна: особливості реалізації загроз державному суверенітету України та перспективи виходу із війни. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень. 2022. №2 (75)

50. Шевченко М. М. Феноменологія воєнно-політичного конфлікту. Virtus. 2018. N 26. С.38–42.

51. Ahmadly J. Overview of NATO and EU’s struggle against hybrid threats. Visnyk NTUU «KPI». Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo. Kyuyiv, 2022. Vyp. 2 (54). S. 6–11

52. Hoffman, F., G. Conflict in the 21th Century: the Rise of Hybrid Wars. – Arlington (Virg.): Potomac Institute for Policy Studies, 2007, 72 p. URL: https://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf (дата звернення 10.11.2023)

53. Hoffman, F., G. Hybrid Warfare and Challenges. Joint Force Quarterly. Vol. 52, 2009, 1st quarter.
URL: https://www.academia.edu/22884324/Hybrid_Warfare_and_Challenges

[llenges](#) (дата звернення 07.11.2023)

54. Hoffman, F. On Not-So-New Warfare: Political Warfare vs. Hybrid Threats. War on the Rocks. 2014. July 28. URL: <https://warontherocks.com/2014/07/on-not-so-new-warfare-political-warfare-vs-hybrid-threats/> (дата звернення 09.11.2023)

55. Hybrid Threat Force Structure Organization Guide. FM 7-100.4. Headquarters Department of the Army Washington, DC, 4 June 2015.

56. Jones S. R. The Hybrid Challenge: Russia's New Way of War. Survival, 2016. Vol. 58, No. 3. P. 24-39.

57. Jones S. R. The Rise of Hybrid Warfare: Russia's Challenge to the West. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2016. 280 p.

58. Mattis, J. N., Hoffman, F. Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. Proceedings Magazine U.S. Naval Institute. Vol. 131. 2005. No 11, pp.18- URL: <https://www.proquest.com/docview/205977465> (дата звернення 07.11.2023)

59. Schmitt M. N., Arquilla J. The Evolution of Warfare in the Information Age: Clausewitzian Future. New York: Routledge, 2014. 256 p.

60. Schmitt M. N., Arquilla J. The Future of War: Debating the Revolution in Military Affairs. New York: Routledge, 2009. P. 115-132.

61. Shevchuk V. V., Punda Yu. V. Migrantsiyna kryza yak skladova hibrydnoyi viyny. Migration crisis as a component of hybrid war. Information and analytical activities in the field of security and defense. 2020. № 2(38). S. 95- 100.

62. Statement of Dr. Matthew Kroenig, Georgetown University and Senior Fellow, Brent Scowcroft Center on International Security, Atlantic Council, Hearing on "Regional Nuclear Dynamics" Senate Armed Services Committee Subcommittee on Strategic Forces Thursday February 25, 2015. URL: http://www.armedservices.senate.gov/imo/media/doc/Kroenig_02-25-15.pdf (дата звернення 10.11.2023)

Додаток А

Таблиця А.1

Опис механізмів введення гібридної війни

Механізми	Опис
Інформаційно-психологічний вплив	Включає в себе розповсюдження пропаганди, дезінформації та маніпуляції масовою свідомістю для зміни громадської думки та створення певного образу ворога
Кібератаки	Застосування технологій для атак на інформаційні системи, електронні комунікації та інфраструктуру для завдання шкоди, розкриття конфіденційної інформації та паралізування роботи важливих систем
Економічний тиск	Використання економічних санкцій, бойкотів, або впливу на фінансові ринки для створення проблем у економіці країни-супротивника
Неофіційна підтримка конфліктів	Гібридна війна може включати фінансування та забезпечення підтримки воєнних конфліктів або повстань без прямого залучення в офіційні військові дії
Експлуатація етнічних чи релігійних розділів	Пошкодження соціальної тканини країни, викликане конфліктами між різними групами населення

Додаток Б

Додаток Б.1

Трактування поняття “гібридна війна”

Назва	Трактування
Гібридна війна (Ф. Хоффман)	Гібридна війна - це війна, в якій асиметрична компонента має вирішальне значення на полі бою, в той час як в традиційних війнах, роль асиметричних аспектів відходить на другий план;
Гібридна війна (Д. МакКуєн)	Гібридна війна - комбінація симетричних та асиметричних війн;
Гібридна війна (Б. Неметті)	Гібридна війна - це сучасний вид партизанської війни, який об'єднує в собі сучасні технології та способи мобілізації;
Гібридна війна (Д. Кілгаллен)	Гібридна війна - це комбінація громадянської та партизанських війн, а також заклоту и тероризму

